

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Jordánsko za krále Husajna - 1952 až 1967

Alexandra Kučerová

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra Blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Jordánsko za krále Husajna - 1952 až 1967

Alexandra Kučerová

Vedoucí práce:

Mgr. Daniel Křížek, Ph.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu své práce Mgr. Danielu Křížkovi, Ph.D., za poskytnutí odborných rad a cenných připomínek.

Obsah

1 ÚVOD	1
2 SITUACE V JORDÁNSKU PO SMRTI KRÁLE [°]ABD ALÁHA IBN HUSAJNA	4
2.1 Otázky nástupnictví	4
2.2 Krátká vláda krále Talála ibn [°] Abd Aláh al-Hášimí	5
3 PRVNÍ ROKY VLÁDY KRÁLE HUSAJNA	7
3.1 Snaha o liberalizaci.....	8
3.2 Problémy s Palestinci	9
3.3 Svobodné volby a vytvoření opozičních stran	11
4 KONEC SPOLUPRÁCE S VELKOU BRITÁNIÍ A POČÁTEK SPOJENECTVÍ SE SPOJENÝMI STÁTY AMERICKÝMI.....	15
4.1 Bagdádský pakt a jeho vliv na vnitřní a vnější politiku Jordánska	15
4.2 Suezská krize a parlamentní volby v roce 1956	20
4.3 Sbližování Jordánska se Spojenými státy americkými	22
4.3.1 Jordánsko a Eisenhowerova doktrína.....	23
5 JORDÁNSKO NA PŘELOMU 50. A 60. LET	26
5.1 Arabská federace Jordánska a Iráku.....	26
5.2 Jordánská politika v letech 1959 až 1961	27

6	VZNIK A VÝVOJ MODERNÍHO JORDÁNSKA	31
6.1	Administrativní reformy a hospodářská prosperita.....	31
6.2	Vymezení vztahů Jordánska s Palestinci	34
7	PŘÍČINY, PRŮBĚH A NÁSLEDKY ŠESTIDENNÍ VÁLKY V ROCE 1967 V JORDÁNSKU.....	39
7.1	Jordánsko v Šestidenní válce	41
7.2	Následky Šestidenní války v Jordánsku	42
8	ZÁVĚR	45
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	47
10	RESUMÉ	49
11	PŘÍLOHY.....	50

1 ÚVOD

Jordánský král Husajn byl jedním z nejvíce respektovaných vladařů 20. století. Byl mužem s obrovským charismatem, statečností a trpělivostí. Jeho zdvořilé a elegantní chování přidávalo Husajnovi na osobní přitažlivosti. V průběhu své necelých 47 let dlouhé vlády dokázal Jordánsko transformovat z chudého a velmi slabého státu s velkým počtem palestinských uprchlíků na zemi ctící občanský řád s mnoha atributy států se středním příjmem.

V průběhu své vlády musel čelit velkému množství problémů. Vypořádání se s palestinskými uprchlíky, střety mezi islámskými fundamentalisty a světskými muslimy a obrovská finanční propast mezi chudými a bohatými v Jordánsku byly dostačujícími faktory vedoucími k destabilizaci země. Nesmíme opomenout zeměpisnou polohu Jordánska, které se nachází ve velmi nebezpečném sousedství.¹

Bakalářská práce se věnuje popisu vývoje Jordánska v období krátce před nastoupením mladého panovníka na trůn, kdy se musel vyrovnat se smrtí milovaného děda ^oAbd Aláha a s vážnou nemocí a brzkým úmrtím svého otce Talála, přes nestabilní 50. léta ovlivněná britskou a americkou politikou, až do konečného vyostření vztahů s Izraelem v roce 1967.

První kapitola práce chronologicky popisuje historické události od úmrtí krále ^oAbd Aláha, Husajnova děda, přes vnitropolitické soupeření o prosazení nejvhodnějšího následníka, krátkou vládu Talála, Husajnova otce, až po nastoupení Husajna na královský trůn. Druhá kapitola pojednává o vývoji Jordánska v prvních letech Husajnovy vlády, tedy od roku 1952 do konce roku 1954. Tato léta jsou spojená se snahou o liberalizaci jordánské společnosti, s oživením politického života vytvořením politických stran a opozice a s prvními jordánsko – izraelskými konflikty. Třetí kapitola navazuje obdobím od roku 1955 až do konce roku

¹ Gubser (1993, s. 110).

1956, kdy dochází k postupnému nahrazování britského vlivu v oblasti Blízkého východu vlivem americkým. Toto období je poznamenáno revolucí Svobodných důstojníků v Egyptě a Suezskou krizí, které ovlivnily Husajnovu vnitřní i zahraniční politiku. S obdobím nepokojů na přelomu 50. a 60. let a Husajnovým nastolením vlády pevné ruky nás seznamuje čtvrtá kapitola. Pátá kapitola přibližuje vznik a vývoj moderního Jordánska, spojeného s administrativními reformami a hospodářskou prosperitou. Součástí kapitoly je i vymezení jordánských vztahů s Palestinci, přes prvotní podporu palestinské politiky ze strany Jordánska, až po vzájemné neshody a soupeření. Z důvodu rozsáhlosti tématu Šestidenní války uskutečněné v roce 1967, šestá a zároveň poslední kapitola pouze stručně nastiňuje její příčiny, průběh a důsledky s důrazem na jordánský postoj a politiku.

Hlavními zdroji informací práce byly cizojazyčné, přesněji řečeno anglicky psané, monografie. K danému tématu neexistuje žádný česky psaný relevantní materiál. Avšak ani anglicky psaných pramenů, zabývajících se Jordánskem nebo Husajnovou politikou ve vymezeném období není mnoho. Hlavním pramenem popisujícím události až do roku 1957 byla monografie *From Abdullah to Hussein. Jordan in Transition* od Roberta B. Satloffa vydaná v roce 1994 nakladatelstvím Oxford University Press. Dostatečné množství faktů popisujících události od roku 1957 do roku 1967 bylo v knize Philipa Robinse s názvem *A History of Jordan* vydané v nakladatelství Cambridge University Press a knize Uriela Danna, *King Hussein and the challenge of Arab Radicalism* popisující Jordánsko právě pouze v období od roku 1955 do roku 1967, která byla publikována nakladatelstvím Oxford University Press. Nedostatečné informace k některým tématům vyžadující podrobnější popis v odborných monografiích nahradily internetové zdroje a články v elektronické podobě.

Transkripce obecných a vlastních jmen v práci vychází z překladu z anglického jazyka do jazyka arabského a následným přepisem do jazyka českého. Mnohá arabská obecná a vlastní jména nemají

v anglickém jazyce ustálený způsob přepisu z arabštiny. Z tohoto důvodu v práci vycházím z co nejpřesnějšího přepisu z arabského písma do latinky.

2 SITUACE V JORDÁNSKU PO SMRTI KRÁLE °ABD ALÁHA IBN HUSAJNA

Celé období vlády jordánského krále °Abd Aláha bylo ochromeno pevnou finanční kontrolou ze strany Velké Británie, nedostatkem zdrojů bohatství a místním politickým společenstvím, které nepodporovalo jeho teritoriální ambice. Historie Jordánského království je poznamenána ustavičným zápasem za osamostatnění Jordánské finanční politiky a za získání politické legitimacy.²

Pro objektivní popis obtížné situace Husajna po nastoupení na jordánský trůn je nutné objasnit vnitropolitické boje uvnitř samotného Jordánska po zavraždění krále °Abd Aláha, děda mladičského následníka a situaci za vlády Husajnova otce Talála ibn °Abd Aláha al-Hášimí.

2.1 Otázky nástupnictví

Atentát na °Abd Aláha dne 20. července 1951 při návštěvě mešity al-Aqsá v Jeruzalémě, nemohl přijít v méně příznivý moment. Navzdory svému vysokému věku a mnoha nemocem, které ho po léta sužovaly, zemřel bez ustanovení svého následníka. Existovali čtyři potenciální nástupci na jordánský trůn. Prvním byl princ Talál, nejstarší syn, kterého na svět přivedla králova první manželka, jordánská královna Musbáh bin Násir. Talál byl však duševně nemocný a šance na jeho úplné uzdravení činila pouze 40 procent. Dalším v řadě byl syn počatý s královnou druhou manželkou Súzdál Chánúm, Naíf bin °Abd Aláh. Třetím možným nástupcem byl král Iráku Fajsal II. Tato možnost přicházela v úvahu v případě, že by ani jeden z °Abd Aláhových potomků neprokázal schopnost vést jordánské království. Posledním potenciálním kandidátem na nástupnictví byl králův vnuk a Találův nejstarší syn Husajn. Byl to právě Husajn, do kterého starý král vkládal největší naději,

² Satloff (1994, s. 5).

vyzdvihující jeho vzdělání na Viktoriánské univerzitě v Alexandrii, perfektní znalost angličtiny a zastávání stejných názorů.³

Po počátečním otřesu se ještě v den °Abd Aláhovy vraždy v °Ammánu sešli ministři a rada starších státníků, kteří rozhodli, že ještě není správný čas pro výběr následníka. Hlavní problém představovalo to, že v případě korunovace Talála, jako reprezentanta arabské nezávislosti, či Naífa, jako podřízeného západnímu kapitalismu, by v tomto čase znamenala především rozdělení královské rodiny na probritskou, nebo protibritskou stranu, což by mohlo vést k zhoršení vztahů se sousedními zeměmi a popřípadě i arabskými spojenci.

Představitelé království se jednomyslně shodli, že je v zájmu království ponechat trůn dočasně neobsazený a prohlásit Naífa za vladaře zastupujícího svého nevlastního bratra Talála v jeho nepřítomnosti. Talál byl toho času na léčení v soukromém sanatoriu ve Švýcarsku.⁴

Jeden problém však stále zůstal. Dle lokálních konvencí a královské konstituce, mělo při změně režimu dojít k odstoupení staré vlády a zvolení vlády nové. Premiér už nemusel sloužit jako nárazníkové pásmo mezi bouřlivým parlamentem a stejně tak bouřlivým králem. Státníci, uvědomující si slabé stránky v charakteru jak u Naífa, tak u Talála, se rozhodli, že výkonná moc bude dočasně v rukách premiéra. V dlouhém seznamu záležitosti, které vyvstaly po atentátu na °Abd Aláha, se ukázala vášeň a ambice možných nástupců na pozici premiéra, tedy člověka, který bude ovládat Jordánsko jako nezměřitelné.⁵

2.2 Krátká vláda krále Talála ibn °Abd Aláh al-Hášimí

Talál ibn °Abd Aláh al-Hášimí absolvoval v roce 1929 královskou vojenskou akademii důstojníků Britské armády ve městě Sandhurst. Následně působil jako podporučík v pluku kavalérie Arabské legie.

³ Satloff (1994, s. 17 – 21).

⁴ Satloff (1994 s. 21).

⁵ Tamtéž (1994, s. 21).

Korunovace Talála na jordánského krále dne 6. září 1951, jako představitele 41. generace přímých potomků proroka Muhammada, znamenala nový počátek vlády uvnitř Jordánska a položení nových základů vztahů s okolním světem.

Po jeho nástupu nastala vlna reform a propouštění politických vězňů. Nová státní rétorika přišla se zákazem v náboženství, rase, či jazyku. Z toho plynula rovná příležitost Jordánců pro získání zaměstnání i vzdělání. Svoboda projevu a psaní byla samozřejmostí stejně jako popis zpráv v novinách pomocí fotografií⁶. Nejpozoruhodnější byla deklarace, že národ, ne král, je zdrojem moci.⁷

Reformy vyvrcholily dne 30. září 1951, kdy Találův ministerský předseda, Abú al-Hudá⁸, předložil návrh nové a liberalizované ústavy Jordánského hášimovského království. Návrh byl dne 29. prosince schválen oběma komorami parlamentu a ústava byla ratifikována 1. ledna 1952.⁹

Krátce po zvolení Talála králem byl jeho syn Husajn bin Talál prohlášen korunním princem. V tomto období se mladý Husajn nenavrátil do své britské školy v Alexandrii, ale byl poslán na studia přímo do Anglie. Byla to právě Velká Británie, která požadovala u jordánského následníka jak akademické, tak politické vzdělání.¹⁰

Talál byl z důvodu své psychické nemoci, kterou britští lékaři diagnostikovali jako schizofrenii, po většinu své vlády v roce 1951 zastupován svým nevlastním bratrem Naífem. Abdikovat byl donucen až 11. srpna 1952.

⁶ To zřejmě umožnilo přístup k informacím i negramotnému obyvatelstvu.

⁷ Satloff (1994, s. 42 – 43).

⁸ Celým jménem Tawfíq Abú al-Hudá byl třikrát premiérem Jordánského království, a to v období od 28. 12. 1947 do 12. 4. 1950, od 25. 7. 1951 do 5. 5. 1953 a od 4. 5. 1954 do 30. 5. 1955.

⁹ Satloff (1994, s. 43 – 44).

¹⁰ Joyce (2008, s. 9 – 10).

3 PRVNÍ ROKY VLÁDY KRÁLE HUSAJNA

Po rozhodnutí obou komor parlamentu o sesazení krále Talála z Jordánského trůnu bylo rozhodnuto i o jeho nástupci, nezletilém Husajnovi a jeho okamžitým nástupu na trůn, tedy už 11. srpna 1952.

Mladistvý, teprve šestnáctiletý Husajn, neznalý jordánské veřejnosti, plný nadšení a lehkomyšlnosti, si musel získat respekt královské politické elity. Nedůvěru v jeho osobu i v zahraničních kruzích popsal americký ministr zahraničí John Foster Dulles¹¹ těmito slovy: „Král je jenom chlapec, a i když cokoliv, co řekne, může být zajímavé, nemá to žádný význam.“¹²

V této době existovala jediná osoba, která o sobě mohla tvrdit, že má jak respekt politických elit, tak královskou důstojnost. Tou byla Husajnova matka Zajn al-Šarif Talál. Byla to právě ona, kdo se prosazoval ve všech úrovních politiky a její názor byl uznáván jak vládou a parlamentem, tak i politickou opozicí. V průběhu prvních let vlády svého mladého syna byla Zajn královým důvěrníkem, rádčem i ochráncem.¹³

Ještě před Husajnovým návratem ze studií v Anglii do Jordánska byli britští vysocí úředníci zaneprázdnění úsilím zabezpečit stabilní vládu, především za účelem udržení britského vlivu v zemi. Britský velvyslanec Furlonge řešil hlavně záležitost volby nového ministerského předsedy. Abú al-Hudá, současný ministerský předseda Jordánska, tuto funkci zastával již 18 měsíců. Dle Furlonge jordánský lid chtěl a potřeboval změnu vlády. Volba nového ministerského předsedy byla pro britskou vysokou politiku velice důležitá především kvůli tomu, aby nezaujatí pozorovatelé předpokládali, že Velká Británie měla ve změně hlavní slovo, čímž by byl potvrzen její vliv v zemi.

¹¹ John Foster Dulles byl ministrem zahraničí Spojených států amerických v letech 1953 – 1959. Více o jeho politickém působení naleznete v Marks (1995).

¹² Satloff (1994, s. 75).

¹³ Tamtéž.

V prvních dnech své vlády mladý král navštívil hlavní vládní ministerstva a zbylé oblasti své země, včetně vesnic na izraelských hranicích. Své britské poradce měl vždy po ruce. Už 23. dubna 1953 dosáhl Furlonge svého cíle, když mu mladý král sdělil, že ve všech oblastech předpokládá nejbližší možnou spolupráci mezi Londýnem a ^cAmmánem.¹⁴

2. května 1953, v den svých sedmnáctých narozenin, složil Husajn služební přísahu, převzal ústavní výsady a oficiálně se stal Jordánským králem. Následně byla dne 3. května 1953 ustanovena tzv. koaliční vláda pod vedením Fawzí al-Mulqího¹⁵, Velkou Británií posvěceného nástupce ministerského předsedy Abú al-Hudá.

3.1 Snaha o liberalizaci

Fawzí al-Mulqí představoval nástup nové generace v jordánské politice. Nebyl charizmatickým vůdcem, proto po dvacet dva měsíců dlouhé vládě jednoho muže Abú al-Hudá přišla úleva. Jeho nepřítomnost na politické scéně v době krize a vnitropolitických bojů po smrti krále ^cAbd Aláha mu přinesla politickou neposkvrněnost. Následný výběr členů vlády mu přinesl popularitu. Ačkoliv polovina kabinetu sloužila v úřadu ministrů už za krále ^cAbd Aláha, byl považován za moderní generaci jordánských vůdců.¹⁶

Fawzí al-Mulqí výslovně přislíbil vytvoření legislativy, která bude prosazovat expanzi jak individuálního, tak kolektivního práva. Zároveň přislíbil svobodu tisku, tvoření spolků a politických stran a horlivost v zajištění bezpečnosti hranic. Další zlepšení jordánské vnitropolitické situace měli přinést veřejné pracovní projekty. Prosadila se i al-Mulqího myšlenka solidarity s arabským bojem proti imperialismu a cizímu vlivu na arabské státy ve všech existujících formách.

¹⁴ Joyce (2008, s. 11 – 13).

¹⁵ Fawzí al-Mulqí byl premiérem Jordánského království v období od 5. 5. 1953 do 4. 5. 1954.

¹⁶ Satloff (1994, s. 75 – 81).

Krátce po zveřejnění všech al-Mulqího slibů začala média testovat upřímnost jeho tvrzení rozpoutáním sérií útoků proti premiérovi Abú al-Hudá a proti kontrole Jordánska ze strany Britů a Američanů. Avšak zjistili, že jeho shovívavost je prakticky nevyčerpatelná.

Fawzí al-Mulqí byl podrobován kritice opozice, při své snaze o snížení schodku státního rozpočtu, který zanechali jeho předchůdci. Až poté, co přesvědčil Londýn, aby mu povolil manipulovat se státním rozpočtem, byla kritika opozice na chvíli utišena.

Al-Mulqí byl velice úspěšný v plnění svých povolebních slibů. Zvláště pak uvolnil kontrolu tisku, propustil množství politických vězňů a započal legislativní proces vedoucí k ústavním reformám a změkčení Obranných předpisů.¹⁷

3.2 Problémy s Palestinci

Ačkoliv vnitřní politika Jordánska a mezi-arabské záležitosti zůstávaly stabilní, napětí podél hranice se státem Izrael se zvětšovalo. První bezodkladnou záležitostí, kterou musel mladý panovník a jeho nově vzniklá vláda řešit, byl vzájemný vztah Jordánska a státu Izrael. I přes příměří mezi těmito státy docházelo k tomu, že Palestinci, pobývající v Jordánském hášimovském království¹⁸, ilegálně překračovali hranice do Izraele. Někteří pouze za účelem návštěvy svých původních usedlostí, jiní však za účelem vedení útoků proti Izraelcům.

Jeden z mnoha incidentů se udál dne 12. října 1953, kdy palestínští fidajíní zabilí matku a její dvě děti ve vesnici Tirat Jehuda. Izraelská s jordánskou policií spolupracovaly při pátrání po útočnících, ale stopa zmizela na jordánském hraničním území. Už za dva dny poté přišla rychlá Izraelská odplata. Izraelské jednotky pod vedením mladého důstojníka

¹⁷ Satloff (1994, s. 77-79).

¹⁸ Ty části bývalého britského mandátního území Palestiny, které se nestaly součástí nově vzniklého státu Izrael, byly obsazené Jordánskem a Egyptem. Po válce o nezávislost v roce 1948 a po formálním zabrání Západního břehu Jordánskem v roce 1950 došlo k postupné integraci Palestinců do jordánské společnosti. Více viz Karsh (2003).

Ariela Šarona se přesunuly do palestinské vesnice Qibija nacházející se na území Jordánska, zničily 42 domů a zabily 66 lidí, včetně žen a dětí.¹⁹

Tato odvetná akce znamenala zhoršení pozice Velké Británie v Jordánsku. Velké Británii byla dávána za vinu nepřítomnost britské Arabské legie, vedené britským generálem Glubbem Pašou²⁰, v napadené vesnici. Jordánský tisk poukázal na to, že Velká Británie jako jordánský spojenec selhala.

V této době zesílilo Husajnovo rozčarování nad fungováním parlamentní demokracie v Jordánsku. On sám v rozhovoru uvedl: „Museli jsme projít procesem k nastolení parlamentní demokracie. Snažili jsme se, ale nebyli jsme úspěšní, protože jsme se snažili moc rychle“²¹. Zdálo se, že touží po jednoduchosti řízení Jordánska v čele s charismatickým premiérem, který nebude omezován parlamentem, stejně tak jak vládl jeho děd ^cAbd Aláh. Jindy se zase zdálo, že touží jen po tom, aby parlament převzal více zodpovědnosti. Mezitím však narůstalo rozhořčení vůči vládě ministerského předsedy Fawzího al-Mulqího, který nebyl schopen vést Jordánsko ani jednou z těchto cest.

Kořeny postupného pádu vlády ministerského předsedy zasahují do prosince roku 1953, kdy přislíbil propuštění posledních politických vězňů, kteří byli většinou komunisté. Toto propuštění znamenalo posílení militantní opozice napříč celým politickým spektrem. Navzdory tomu měl premiér jasnou strategii. Během pokusů o usmíření opozičních stran odklonil snahy paláce o potlačení opozičních excesů. Tato strategie se ukázala jako chybná. Citlivá otázka bezpečnosti hranic mezi Jordánskem a Izraelem vyvrcholila dne 17. března 1954 útokem na izraelský autobus ve východní části pouště an-Naqab. Izraelská

¹⁹ Joyce (2008, s. 13). Avšak Satloff (1994, s. 82) uvádí 39 zničených domů, více jak 50 mrtvých a desítky dalších zraněných.

²⁰ Glubb Paša – celým jménem John Bagot Glubb byl od roku 1939 velitelem Arabských legií, které se pod jeho vedením staly nejlépe trénovanými vojenskými jednotkami v celém arabském světě. Více o jeho životě naleznete v Royle (1993).

²¹ Satloff (1994, s. 87).

odvetná akce na sebe nenechala dlouho čekat. Před půlnocí 28. března 1954 napadly izraelské jednotky vesnici Nahálín.²²

Po událostech na jordánsko – izraelských hranicích Husajn řešil především otázku bezpečnosti svého království. Navzdory tomu, že Společnost národů monitorovala příměří na této hranici, násilné akce pokračovaly. V dubnu roku 1954 jednal jordánský ministerský předseda s iráckými vojenskými představiteli o vojenské pomoci Jordánsku. Fawzí al-Mulqí usoudil, že jelikož Bagdád nepodepsal příměří se státem Izrael, znamenal by pobyt iráckých jednotek na území přímo sousedícím s Izraelem provokaci a dokonce by mohl zvýšit bdělost ostatních arabských států. S ohledem na tuto skutečnost bylo dohodnuto, že Irák poskytne pomoc jen v naléhavých případech. Vedle toho byl Bagdád spojeneckou smlouvou s Velkou Británií zavázán prodiskutovat jakýkoliv přesun svých jednotek s Londýnem.²³

V květnu roku 1954 byl Fawzí al-Mulqí už bezmocný. Nedokázal ovlivňovat panovníka, parlament a dokonce ani svůj kabinet. Proto byl také následně odvolán. Po jeho odvolání se Husajn snažil o obnovení rovnováhy mezi jordánskými politiky. To znamenalo opětovné nastolení vlády pevné ruky Abú al-Hudá.²⁴

3.3 Svobodné volby a vytvoření opozičních stran

Jak mladý panovník získával nové politické zkušenosti, dělal stále více rozhodnutí, která ne vždy těšila jeho britské spojence. I přesto se však stále spoléhal na podporu britského vedení. Tato Husajnova politika však zhoršovala postavení Jordánska v arabském světě a vztahy s okolními arabskými státy, a to především s Egyptem.²⁵

²² Tamtéž (s. 88).

²³ Joyce (2008, s. 14-15).

²⁴ Satloff (1994, s. 90).

²⁵ Joyce (2008, s. 15).

V Egyptě, který byl od roku 1948 v hluboké politické krizi v důsledku prohrané první arabsko-izraelské války, se stupňovalo napětí, které vyvrcholilo dne 23. července 1952 převratem Svobodných důstojníků. Už v lednu roku 1952 vypukly v Káhiře vojenské nepokoje, zaměřené proti britské angažovanosti, která plně přetrvávala od roku 1882. Tento převrat donutil dosavadního egyptského krále Fárúqa k abdikaci ve prospěch svého syna Fu'ada II. Fu'ad II. však odešel spolu s otcem do italského exilu. Už 18. června 1953 byla svržena monarchie a vyhlášena Egyptská arabská republika v čele s prezidentem Muhammadem Nadžíbem. Ten byl v listopadu roku 1954 nahrazen Džamálem 'Abd an-Násirem.²⁶

Britové byli přesvědčeni, že hlavním Násirovým záměrem bylo zničit Jordánské království a hned poté nahradit britské vedoucí úředníky v Arabské legii těmi egyptskými. Vedle toho britská zpravodajská služba svou vládu informovala, že Egyptané cvičí teroristické jednotky za účelem zabití klíčových britských úředníků a dokonce i samotného jordánského krále.

Nástup Abú al-Hudy na post nového ministerského předsedy předznamenal novou éru vřelých vztahů se Spojenými státy americkými. V rámci vnitrostátní politiky přislíbil reformy právních předpisů upravujících volby a činnost odborů. Zákon, týkající se politických stran, byl přijat už v roce 1953. Avšak nouzové předpisy vydané ministerským předsedou v roce 1954 dále stanovovaly, že kabinet může odmítnout povolení činnosti politické strany a zároveň může rozpustit jakoukoliv již existující politickou stranu. Bohužel většina schválených politických stran nebyla politickým uskupením v pravém slova smyslu. Byly jen nástroji k prosazování zájmů buď jednotlivců, nebo celých rodin.²⁷

16. října roku 1954 měly proběhnout parlamentní volby. V polovině června téhož roku podaly čtyři politické strany žádost o oficiální uznání a o povolení kandidovat do voleb. Byly to Národní strana, Strana národně

²⁶ Více informací o situaci v Egyptě před a po převratu Svobodných důstojníků v Shamir (1995).

²⁷ Harris (1958, s. 77).

socialistická, Komunistická národní fronta a jordánské křídlo socialistické strany Ba'ath pod názvem Arabská socialistická renesanční strana. První dvě strany byly tvořeny lidmi, kteří v minulosti byli u moci, a jejich hlavním cílem bylo moc opětovně získat. Zároveň se ideologicky neodchylovaly od stávající vládní politiky. Druhé dvě politické strany se prezentovaly jako republikánské a silně protizápadní. Vedle těchto čtyř stran do politické arény vstoupily i dvě muslimské náboženské strany: Muslimské bratrstvo a Strana osvobození.²⁸

V den voleb propukly demonstrace v hlavním městě Ammánu. Odpůrci prozápadní politiky se vloupli do americké knihovny a zapálili ji. Ve střetech bylo nakonec 14 osob zabito a 127 zraněno, včetně policistů a členů armády.²⁹

O 40 křesel volených do parlamentu se ucházelo 117 kandidátů. Z těchto křesel obsadili nezávislí 37, jedno obsadil reprezentant Národní strany, jedno vyhrál kandidát zakázané Osvobozené strany a zbývající křeslo obsadil komunisty podporovaný kandidát.³⁰

Vláda, kterou Abú al-Hudá dne 24. října vytvořil, byla vládou koaliční. Velice se snažil, aby nebyl spojován s jordánsko – britskou spoluprací. Především kvůli tomu, že ideálem většiny parlamentních kandidátů bylo posílení arabského sebevědomí, kdy spolupráce s Velkou Británií byla řešena velice okrajově. Z tohoto důvodu dne 7. listopadu vystoupil s prohlášením, ve kterém vládu seznámil se záměrem zrevidovat britsko – jordánskou smlouvu z roku 1948³¹. V průběhu britsko – jordánských jednání v Londýně se ukázalo, že Abú al-Hudá nebyl schopen bojovat za jordánskou nezávislost na Velké Británii tak, jak to

²⁸ Satloff (1994, s. 92).

²⁹ Shwadran (1959, s. 323). Avšak Satloff (1994, s. 97) uvádí 15 mrtvých, 150 zraněných a 164 uvězněných lidí.

³⁰ Shwadran (1959, s. 323).

³¹ Britsko – jordánská smlouva uzavřená v březnu roku 1948 regulovala vzájemné vztahy obou zemí až do jejího vzájemného odvolání na počátku roku 1957. Více viz Satloff (1994, s. 4-5).

udělal Egypt a Irák. Abú al-Hudá se projevil jako politováníhodný vyjednaváč.³²

³² Satloff (1994, s. 99-104).

4 KONEC SPOLUPRÁCE S VELKOU BRITÁNIÍ A POČÁTEK SPOJENECTVÍ SE SPOJENÝMI STÁTY AMERICKÝMI

Vznik Jordánska měl své kořeny v britském politickém rozhodnutí už na konci první světové války. Vláda v Jordánsku byla založena na Velké Británii, která udržovala kontrolu týkající se zahraniční politiky, financí a obrany. V průběhu let britsko – jordánský vztah postupně směřoval k zisku větší nezávislosti Jordánska. Pod nátlakem okolních zemí, především koalice vytvořené mezi Egyptem, Sýrií a Saudskou Arábií, docházelo ke stálému poklesu vlivu Velké Británie na tuto malou zemi. Husajn musel čelit vnitropolitickým rozbrojům a častému střídání vlád. Kapitola popisuje vyostření vztahů s Velkou Británií od roku 1955 až do roku 1957, kdy byla výše zmíněná smlouva oboustranně odvolána.³³

4.1 Bagdádský pakt a jeho vliv na vnitřní a vnější politiku Jordánska

Dne 24. února 1955 podepsal Irák a Turecko smlouvu o vzájemné obraně, která byla základem toho, co bylo později známo pod názvem Bagdádský pakt³⁴. Jako protipól vznikl pakt arabské kolektivní bezpečnosti založený Egyptem a plně podporovaný Sýrií a Saudskou Arábií. Za účelem uchování si svého vlivu na Blízkém východě se Velká Británie dne 30. března 1955 k Bagdádskému paktu, jehož novým členem byl i Pákistán, připojila. Tento krok vyvolal ještě větší britské antipatie jak v Egyptě, tak v Saudské Arábii.³⁵

Hlavním cílem Bagdádského paktu bylo zastavení sovětské expanze do oblasti Blízkého východu. Král Husajn byl obeznámen s cíli této organizace a za vstup do ní mu Velká Británie přislíbila rozsáhlou

³³ Harris (1958, s. 114 - 115).

³⁴ Bagdádský pakt vznikl v roce 1955 a oficiálně byl zrušen roku 1979 vypuknutím revoluce v Íránu. Později znám pod názvem CENTO – The Central Treaty Organization. Viz více v Yesilbursa (2005).

³⁵ Shwadran (1959, s. 324).

vojenskou podporu, na jejímž konci mělo dojít k vytvoření jordánského leteckého vojska. Husajn tuto nabídku odmítl, mimo jiné i kvůli návštěvě egyptského generálního tajemníka Islámského kongresu Anwara as-Sadáta, který jménem egyptského prezidenta Džamála Násira označil tento pakt za sionistický plot západního světa. Úměrně k růstu egyptského vlivu v Jordánsku ten britský klesal.³⁶

28. května 1955 přijal král Husajn rezignaci Abú al-Hudy a požádal Sa'jda al-Muftího³⁷, aby sestavil novou jordánskou vládu. Neexistoval žádný oficiální důvod k odstoupení teď již minulého ministerského předsedy. Britští pozorovatelé tento krok vysvětlovali jako výsledek snahy o neutralitu v mezi-arabském boji.³⁸ V případě, že odvolání Fawzího al-Mulqího v květnu roku 1954 poukazovalo na Husajnovu politickou vyzrálost, tak odvolání Tawfíqa Abú al-Hudy bylo znakem úplné politické nezávislosti. Hned po zvolení Sa'jda al-Muftího do čela vlády se Husajn rozhodl, že se bude více podílet na rozhodování vlády. Odmítl návrh nového premiéra na rozpuštění parlamentu a oznámil, že proběhnou nové parlamentní volby.³⁹

Tlak na Husajna však nebyl vyvíjen pouze zevnitř, ale i zvenčí. V průběhu jara a léta roku 1955 se radikálně vyostřily vztahy na hranicích mezi Egyptem a Izraelem. Nadřazený přístup Velké Británie v regionu a polarizace celého Blízkého východu na země, které podporují Bagdádský pakt na země, které v čele s Egyptem tento obranný pakt bojkotují, znesnadňovaly mladému panovníkovi rozhodnutí, jakou cestou se bude Jordánsko ubírat na poli mezinárodní politiky. Situaci Husajnovi znesnadnil i nový ministerský předseda, který v případě vypuknutí otevřeného konfliktu Egypta s Izraelem přislíbil Egyptu plnou vojenskou podporu. Ve svých sympatiích k Egyptu však zašel tak daleko,

³⁶ Joyce (2008, s. 15-16).

³⁷ Sa'jd al-Muftí byl třikrát premiérem jordánského království, a to v období od 12. 4. 1950 do 4. 12. 1950, od 30. 5. 1955 do 15. 12. 1955 a od 22. 5. 1956 do 1. 7. 1956.

³⁸ Shwadran (1959, s. 324).

³⁹ Satloff (1994, s. 108-109).

že solidarita se svým arabským spojencem, převážila nad povinnostmi vyplývajícími z britsko – jordánské smlouvy z roku 1948.⁴⁰

Postavení Velké Británie a celého západního světa v oblasti Blízkého východu bylo velmi otřeseno, když 27. 9. 1955 Egypt podepsal s Československem, jako satelitní zemí Sovětského Svazu, smlouvu o dovozu zbraní výměnou za bavlnu a rýži. Pro evropské mocnosti toto znamenalo, že ztrácí výsadní postavení v oblasti. Dohoda o dovozu zbraní zásadně změnila pohled na Bagdádský pakt. Principy Bagdádského paktu měly za úkol vytvořit strategické koncepty pro vývoj v budoucnosti, avšak zvětšujícím se vlivem Sovětského svazu bylo nutno rychle poskytnout odpovědi na aktuální situaci. Husajn tedy musel čelit vnitřním otřesům způsobeným debatou o tom, zda má Jordánsko být nebo nebyť součástí tohoto protisovětského paktu.⁴¹

Husajn na vzniklou situaci reagoval okamžitě. Vytvořil seznam vojenských a námořních požadavků Jordánska, který se odvolával na žádost o revizi britsko-jordánské smlouvy z roku 1948. Naznačil tak Velké Británii, že vstup Jordánska do Bagdádského paktu by byl dobrou příležitostí k uzavření nové smlouvy, která by nahrazovala tu z roku 1948. Toto královo rozhodnutí však vedlo k rozpadu vlády v průběhu prosince roku 1955 a následné zvolení nového ministerského předsedy Hazá^c al-Madžálího⁴² dne 15. prosince 1955.⁴³

Hlavním úkolem nového premiéra a jeho vlády bylo uvedení Jordánska jako člena Bagdádského paktu. To se stalo signálem pro opozici, aby zmobilizovala své síly. Už 16. prosince 1955 propukly napříč celým Jordánskem obrovské demonstrace. Po pěti dnech násilí bylo deset lidí zabito a sto uvězněno.⁴⁴ Proto 21. prosince byl jmenován

⁴⁰ Satloff (1994, s. 110).

⁴¹ Shwadran (1959, s. 325).

⁴² Hazá^c al-Madžálí byl premiérem Jordánského království celkem dvakrát, a to v období od 15. do 21. 12. 1955 a 6. 5. 1959 do 29. 8. 1960.

⁴³ Satloff (1994, s. 114-120).

⁴⁴ Shwadran (1959, s. 328). Avšak Satloff (1994, s. 121) uvádí, že po pěti dnech násilných demonstrací bylo celkem patnáct lidí zabito a sto uvězněno.

úřednický ministerský předseda, jehož hlavním úkolem bylo připravit zemi na nové volby. Tato úřednická vláda deklarovala, že se nebude zabývat politickými otázkami a nebude se vázat na povinnosti vyplývající z jakékoliv smlouvy. To znamenalo, že úřednická vláda v čele Ibráhímem Hášimem⁴⁵ měla zemi dovést k úspěšným volbám, ve kterých by bylo pouze na voliči, komu svěří svou důvěru a dá mu hlas. Tím by volič sám vytvořil politiku budoucí vlády.⁴⁶ Úřednická vláda však byla po nové vlně nepokojů králem odvolána. Husajn premiérem jmenoval Samíra al-Rifá'ího⁴⁷, který prohlašoval, že povede politiku bez paktů.

Po vyslovení důvěry novému premiérovi se Samír al-Rifá'í snažil o svolání celoarabské konference do Ammánu. Při sezení s ostatními arabskými vůdci nový premiér hlásal, že Jordánsko je ochotno vzdát se části britského vlivu a samozřejmě také Glubba Paši, vůdce svých vojsk narozeného ve Velké Británii. To však bylo silně odmítáno Egyptem. Přes veškerou Husajnovu snahu o ovládnutí politiky alespoň nad svým královstvím, to byla právě spolupráce mezi Sýrií, Egyptem a Saudskou Arábií, která v oblasti politicky dominovala a tak ovládala i vnitropolitickou situaci v Jordánsku. Pouze odmítnutí finanční pomoci od Velké Británie a přijetí stejného obnosu, ale od arabského světa, slibovalo setkání všech vůdců arabského světa v Ammánu. Král Husajn byl před dramatickým rozhodnutím. Rozhodnutí, které by pro něj znamenalo posílení pozice vůči výše zmíněným třem oponentům a které by zároveň zajišťovalo jeho popularnost mezi arabskými vlastenci celého Blízkého východu.⁴⁸

Jak boj proti britskému vlivu zesiloval, zvyšoval se vliv egyptský a saudský. Dalším cílem jejich kampaně bylo odvolání britského generála Glubba Paši z čela jordánské armády. Opozice proti jeho osobě se

⁴⁵ Ibráhím Hášim byl čtyřikrát premiérem Jordánského království, a to v období od 25. 5. 1946 do 4. 2. 1947, od 21. 12. 1955 do 8. 1. 1956, od 1. 7. 1956 do 29. 10. 1956 a od 24. 4. 1957 do 18. 5. 1958.

⁴⁶ Shwadran (1959, s. 328)

⁴⁷ Samír al-Rifá'í byl čtyřikrát premiérem Jordánského království, a to v období od 4. 2. 1947 do 28. 12. 1947, od 4. 12. 1950 do 25. 7. 1951, od 8. 1. 1956 do 22. 5. 1956 a od 18. 5. 1958 do 6. 5. 1959.

⁴⁸ Satloff (1994, s. 130-133).

netvořila pouze na základě politických a ideologických důvodů, ale i z důvodů ryze osobních. Násirův vliv na mladého, v této době dvacetiletého, krále vyvrcholil dne 1. března 1956, kdy byl generál Glubb Paša odvolán z velení britské Arabské legie a musel okamžitě opustit zemi.⁴⁹ V ten samý den byla Arabská legie oficiálně přejmenována na Jordánskou arabskou armádu. Nečekané zhoršení vztahů s Velkou Británií popsal Shaul Mishal takto: „Odvolání Glubba přišlo pro britského velvyslance Charlese Duka a pro britskou vládu jako blesk z čistého nebe.“⁵⁰ Takto skončila nejen kariéra Glubba Paši, rádce a vůdce Arabské legie, legendární osobnosti celého Blízkého východu, ale také vliv, který měla Velká Británie jak na legii, tak na celé Jordánsko. Toto odvolání bylo ale nevyhnutelným důsledkem tlaku Egypta a Saudské Arábie na Jordánsko, které bylo v této době zmítané nespokojeností a povstáními palestinských Arabů.⁵¹ Do čela generálního štábu nově vzniklé Arabské armády byl zvolen generál Rádí [°]Anáb. Ten hned po svém jmenování odjel na jednání do Egypta, při kterém byla domluvena spolupráce egyptské a jordánské armády, která garantovala obranu arabských zájmů.

22. května roku 1956 Husajn odvolal dosavadního premiéra Samíra al-Rifá[°]í a požádal Sa[°]jda al-Muftího o vytvoření nové vlády. Následně stávající šéf hlavního vedení Arabské armády Rádí [°]Anáb odešel do výslužby a jeho nástupcem byl prohlášen [°]Alí Abú Nuwár⁵². Avšak vládě Sa[°]jda al-Muftího nebyla parlamentem vyslovena důvěra. Husajn tedy dal souhlas k rozpuštění parlamentu dne 26. června téhož roku. Egyptská propaganda ovládající chod parlamentu znemožnila další fungování vlády Sa[°]jda al-Muftího, který proto na konci měsíce sám rezignoval. Král se následně opět obrátil na Ibráhíma Hášima s požadavkem na vytvoření úřednické vlády a přípravu Jordánska na nové volby.

⁴⁹ Joyce (2008, s. 15-16).

⁵⁰ Mishal (1978, s. 2-3).

⁵¹ Shwadrán (1959, s. 334).

⁵² [°]Alí Abú Nuwár se na konci roku 1955 navrátil do Jordánska na pozici královského pobočníka z Paříže, kde působil jako jordánský vojenský atašé. Shwadrán (1959, s. 331).

4.2 Suezská krize a parlamentní volby v roce 1956

Situace v Jordánsku byla silně ovlivněna egyptským znárodněním Suezského kanálu s pomocí Sovětského svazu dne 26. července 1956.⁵³ V Jordánsku stoupal vliv pro-egyptských politických složek v čele se stranou Národních socialistů vedenou Sulajmánem al-Nábulsím⁵⁴, která prosazovala protizápadní politiku a prosovětský program. Tento vývoj silně ovlivnil parlamentní volby, které byly ustanoveny na 21. října 1956.

Otázka vztahu se státem Izrael, a hlavně nová krize zapříčiněná znárodněním Suezského kanálu a navázání vztahů Blízkého východu se Sovětským svazem, zapříčinila vzrůst spektra politických stran uvnitř Jordánska. Celostátní volby ovládly levicové strany s protizápadním postojem a pro-egyptskou politikou. Celkem sedm stran soupeřilo o parlamentní křesla, avšak pouze tři z těchto stran byly právně uznané. Byla to Národní socialistická strana, Strana arabského vzkříšení a Arabská konstituční strana. Ostatní čtyři strany, i když ilegální, se voleb také zúčastnily. Byly to Muslimské bratrstvo, Hnutí za islámské osvobození, Arabská vlastenecká strana a Národní fronta, která byla organizovaná Komunistickou stranou.⁵⁵ Husajnovou reakcí na vítězství Národní socialistické strany bylo vyzvání jejího vůdce Sulajmána al-Nábulsího k vytvoření vlády. Hned po zveřejnění výsledků voleb došlo dne 25. října 1956 k uzavření vojenského paktu mezi Sýrií, Egyptem a Jordánskem. Do čela nově vzniklých spojených vojsk byl jmenován Egyptan. Pro Husajna, který se snažil udržet státní neutralitu mezi Egyptem a Irákem, znamenal podpis této dohody kapitulaci a jasné přiklonění se k politice Egypta.⁵⁶

⁵³ Více o politice Egypta v roce 1956 naleznete v Beattie (1994).

⁵⁴ Sulajmán al-Nábulsí byl premiérem Jordánského království pouze jednou v období od 29.10.1956 do 13.4.1957.

⁵⁵ Více informací o politických stranách účastnících se voleb v říjnu roku 1956 naleznete v Harris (1958, s. 76-85).

⁵⁶ Shwadran (1959, s. 341-342).

Hned na počátku své vlády musel nový premiér čelit nově vzniklému konfliktu, známému pod názvem Suezská krize⁵⁷. 29. října 1956 pronikla izraelská armáda hluboko na Sinajský poloostrov a postupovala proti Egyptu následována Velkou Británií a Francií. Nově vzniklá vláda potvrdila přijmutí všech opatření, aby splnila veškeré závazky vůči Egyptu. Na druhou stranu si al-Nábulsí uvědomoval reálnou nemožnost plnění závazků i z důvodu slabosti jordánské armády. Naštěstí byla Suezská krize vyřešena, díky jasnému nesouhlasu Spojených států amerických a Sovětského svazu ještě před tím, než by Jordánsko potvrdilo svou strategickou neschopnost.⁵⁸

Britská invaze do Egypta poskytla Jordánsku záminku k požadavku zrušení britsko – jordánské smlouvy z roku 1948. Koncem listopadu premiér oznámil, že je odhodlán ukončit tuto smlouvu. Sdělil, že akt odvolání by se mohl uskutečnit hned poté, co Egypt, Sýrie a Saudská Arábie uskuteční svou nabídku nahradit britskou finanční pomoc tou arabskou. Mimo to premiér oznámil, že jeho vláda je připravena usilovat o ustanovení diplomatických vztahů se Sovětským svazem. Za účelem dokončení odvolání platnosti smlouvy s Velkou Británií poslal premiér do Egypta, Sýrie i Saudské Arábie mise, které měly získat nezbytné závazky k nahrazení britské podpory. Mise byly úspěšné.⁵⁹

Ani sám premiér nevěděl o tajném vyjednávání mladého panovníka se Spojenými státy americkými. Už v polovině měsíce října Husajn osobně požádal o americkou pomoc. Naznačil, že Jordánsko preferuje západní pomoc, ale bude-li to nezbytné, přijme pomoc Egypta a Sýrie. Americká okamžitá odpověď na jeho žádost byla chladná a neosobní. Zanechávala však v Husajnovi nepatrnou naději, že Spojené státy americké převezmou britské závazky vůči Jordánsku. Jasně odpovědi se Husajnovi dostalo na konci prosince. Spojené státy americké jeho

⁵⁷ Více o průběhu Suezské krize naleznete ve Watt (2003).

⁵⁸ Satloff (1994, s. 155-156).

⁵⁹ Shwadran (1959, s. 343-344).

žádost odmítly. Bylo mu jasně naznačeno, že nejlepším řešením pro Jordánsko je obnovení přetrhaných vazeb s Velkou Británií.⁶⁰

Na samém sklonku roku 1956 byla sjednána dohoda, ve které všechny tři arabské země přislíbily podílet se na výdajích Jordánského hášimovského království za účelem boje za arabskou existenci a nezávislost a al-Nábulsí se tak mohl radovat ze svého triumfu.⁶¹ Už 19. ledna 1957 se Husajn sešel s vůdci Egypta, Sýrie a Saudské Arábie v Káhiře a společně podepsali Arabskou vzájemnou dohodu, kterou jordánský parlament s okamžitou platností ratifikoval. Tyto tři arabské státy v ní přislíbily poskytnout Jordánsku částku v celkové výši 12,5 milionu egyptských liber ročně po dobu deseti let, za účelem nahrazení britské finanční podpory.⁶² Husajn veřejně deklaroval svoji vděčnost a tím ocenil své arabské patrony. V soukromí však přiznal, že neměl na výběr. O tři dny později bylo oficiálně požádáno o co nejrychlejší ukončení britsko – jordánské smlouvy.⁶³

4.3 Sbližování Jordánska se Spojenými státy americkými

Husajn nechtěl své království připojit k Egyptu a tím se stát příjemcem sovětské pomoci. Nutil arabské vůdce k obezřetnosti vůči komunismu a jeho propagandě, upozorňoval na to, že komunismus popírá arabskou víru, smýšlení a náboženství. I přesto propukly po ukončení dlouholeté spolupráce s Velkou Británií třídní oslavy, které zahrnovaly přehlídky organizované různými skupinami, včetně školní mládeže, Muslimského bratrstva a přívrženců komunismu. Poprvé v dějinách Jordánska vyšly, i přes svou ilegalitu, komunisticky smýšlející skupiny do ulic a otevřeně křičely své slogany a hlasitě hlásily svůj odpor

⁶⁰ Satloff (1994, s. 156-159).

⁶¹ Shwadran (1959, s. 343-344).

⁶² Harris (1958, s. 118) uvádí, že z těchto tří zemí to nakonec byla pouze Saudská Arábie, která opravdu finančně přispěla. Odhady finanční pomoci, která nikdy nebyla oficiálně potvrzena, se do dubna roku 1957 zvýšily z 1,5 miliónu na 14 miliónů amerických dolarů.

⁶³ Satloff (1994, s. 159).

vůči západu. Pro Jordánce byli nyní Britové, stejně tak Američané, pouze nedůvěryhodnými darebáky.⁶⁴

Spojené státy americké reagovaly na rozpínavost sovětského vlivu a propagandy již v lednu roku 1957, kdy americký prezident Eisenhower na společném zasedání Kongresu varoval, že Sovětský svaz a jeho ideologie zasahující oblast Blízkého Východu představuje velké nebezpečí. 9. března roku 1957 přijal americký Kongres usnesení známé jako Eisenhowerova doktrína⁶⁵. Ta prohlašovala ochotu Washingtonu pomáhat každé zemi ohrožené komunistickou agresí.⁶⁶

4.3.1 Jordánsko a Eisenhowerova doktrína

Otázka finanční pomoci Jordánsku stále nebyla vyřešena. Mladý král byl v tuto chvíli ochoten přijmout americkou finanční pomoc i přesto, že by tím souhlasil s Eisenhowerovou doktrínou. Al-Nábulsí, který se snažil o omezení králových pravomocí a o jasné přijetí finanční pomoci od Sovětského svazu, oznámil odstoupení vlády. Vleklá vládní krize byla ukončena až incidentem v Zarqá^c.⁶⁷

Vnitropolitická jednání o vytvoření nové vlády byla ostře sledována celým politickým spektrem v Jordánsku. Krátce po oznámení vytvoření Eisenhowerovy doktríny a Husajnovu zvažování přijetí finanční pomoci, se několik jordánských důstojníků vojenské základny v Zarqá^c, inspirovaných násirovskou ideologií, pokusilo o vzpouru, která Husajna měla sesadit z královského trůnu. Mezi nimi byl i ^cAlí Abú Nuwár. V den, kdy se král dozvěděl o vzpouře a připravovaném komplotu, tedy 13. dubna 1957, okamžitě odjel na základu a tam převzal velení. Jeho odvážná a rychlá akce povstání ukončila. Husajn usoudil, že nevytvoří z ^cAlí Abú Nuwára mučedníka, a proto mu dovolil opustit Jordánsko. Tímto činem, kdy Husajn riskoval svůj vlastní život pro záchranu stability

⁶⁴ Joyce (2008, s. 18-19).

⁶⁵ Více informací o Eisenhowerově doktríně v Takeyh (2000).

⁶⁶ Joyce (2008, s. 19).

⁶⁷ Shwadran (1959, s. 347-349).

království, povzbudil všechny královské přívržence a zlomil ducha jakékoliv případné rebélie.⁶⁸

Kuráž mladého panovníka udělala obrovský dojem i na Washington. I díky tomu bylo právě Jordánsko považováno za důležitou bariéru, která může zastavit šíření arabského radikalismu a pronikání komunismu směrem na západ. Z tohoto důvodu Bílý dům deklaroval, že je nezbytné udržet nezávislost Jordánska. Na podporu hašemitského království byl z Washingtonu na konci dubna roku 1957 udělen Jordánsku příspěvek ve výši 10 milionů amerických dolarů. Ani tehdy Husajn oficiálně nepřijal Eisenhowerovu doktrínu.⁶⁹

Tento příspěvek potvrdil, že po odstoupení Velké Británie z oblasti, to byly právě Spojené státy americké, které převzaly iniciativu. Do jisté míry byly vztahy s Američany výhodnější než s Brity, především kvůli tomu, že Washington nestavěl svou podporu na konkrétním jordánském politickém postoji.⁷⁰

Spojené státy americké převzaly veškerá opatření k zajištění jordánské nezávislosti. Britové je v jejich politice plně podporovali. Na druhé straně Sovětský svaz v rádiu a tisku veřejně obviňoval Washington ze zasahování do jordánských vnitřních záležitostí a ze snahy převzít kontrolu nad celým Blízkým východem.

Husajn postupně získal kontrolu nad politickým děním v Jordánsku. Po krátké vládě premiéra Husajna al-Chálidí⁷¹ převzal post premiéra opět Ibráhím Hášim. Jeho vláda byla složena především z důvěryhodných lidí, kteří poctivě sloužili už králi °Abd Aláhovi. Husajn učinil bezpečnostní opatření. Jedním z nich bylo to, že zařadil bezpečnostní složky

⁶⁸ Satloff (1994, s. 166-167).

⁶⁹ Joyce (2008, s. 20)

⁷⁰ Satloff (1994, s. 173.)

⁷¹ Husajn al-Chálidí byl premiérem Jordánského království pouze jednou od 15. do 24. 4. 1957.

pod vedení armády. Jako reakci na vzniklou krizi rozpustil politické strany, rozpustil parlament a vyhlásil stanné právo.⁷²

Striktní bezpečnostní politika uspěla v potlačování protihusajnovské opozice. V květnu byl ustanoven zákaz odborů a zaměstnaneckých sdružení. Následně Husajn deklaroval, že on a jeho loajální stoupenci porazili spiknutí z řad levicových radikálů. S plnou podporou Washingtonu a nově i Saudské Arábie, Husajn v Jordánsku vytvořil novou monarchistickou orientaci bez pro-egyptských elementů, ačkoliv prakticky za vyjimečného stavu. Není pochyb, že Spojené státy americké udělaly pro udržení integrity Jordánska velice riskantní kroky vůči Sovětskému svazu i jeho egyptským a syrským spojencům. Washington dočasně odloučil Sauda, krále Saudské Arábie od násirovské ideologie a zároveň vytvořil základ pro vytvoření západ podporující koalice mezi Jordánskem, Saudskou Arábií a Irákem.⁷³

Až v červenci roku 1957 se Husajn, již s finančně vyčerpanou královskou pokladnou, oficiálně obrátil na Spojené státy americké s žádostí o podporu. S okamžitou platností byla Jordánsku poskytnuta ekonomická pomoc opět v hodnotě 10ti milionů dolarů. Král Jordánska teď musel bojovat proti Egyptu a Sýrii, avšak s americkou pomocí, která nahradila tu britskou ve všech směrech.⁷⁴

⁷² Shwadrán (1959, s. 355).

⁷³ Tamtéž (s. 357-358).

⁷⁴ Tamtéž (s. 362).

5 JORDÁNSKO NA PŘELOMU 50. A 60. LET

Po událostech z první poloviny roku 1957 nesly obrysy Husajnovy monarchie silnou podobnost s vládou pevné ruky jeho děda před rokem 1948. Tato dvě období, před rokem 1948 a po roce 1957, byla postavena na podobných základech a udržována obdobnými principy. Co je spojovalo, byla politika osobností z řad Ābd Aláhových nejbližších, kteří v obdobích nejistoty udrželi neporušený chod království. Tím Husajnovi poskytli možnost plně vyžrát v nepopiratelného Ābd Aláhova dědice. Byli to právě oni, jejichž spojení vždy usměnilo Husajnovu vládnutí.⁷⁵

Husajnova odpověď na výzvu z roku 1957 se ukázala být důležitým bodem ve změně politického života celé země. Až do odvolání byla demokracie obětována pro udržení stability. Veškeré aspekty politického života a rozhodování byly pozastaveny a Husajnův vliv na vnitřní politiku podstatně vzrostl. Zahraniční a vojenskou politiku Jordánska uchopil pevně do svých rukou. Po úpravě ústavy to byl pouze panovník, kdo mohl deklarovat válku, uzavřít mír a podepsat jakoukoliv smlouvu a dohodu.⁷⁶

5.1 Arabská federace Jordánska a Iráku

Už od listopadu roku 1957 byl zjevný záměr o vytvoření jednotného státu mezi Sýrií a Egyptem. Ačkoliv Husajn s použitím donucovací síly a vyhlášením vyjimečného stavu pevně uchopil otěže domácí politiky, v ovlivňování té zahraniční byl téměř bezmocný. V únoru roku 1958 byl podepsán dokument o spojení Egypta a Sýrie ve Spojenou arabskou republiku (SAR). Odpovědí na tuto organizaci bylo ustanovení Arabské federace Jordánska a Iráku dne 14. února 1958.⁷⁷

29. března 1958 byla vydána ústava arabské federace. Členství v Jordánsko – Irácké unii bylo otevřené i pro ostatní arabské státy, které si přály se připojit. Králem federace byl ustanoven Fajsal, král Iráku

⁷⁵ Satloff (1994, s. 175).

⁷⁶ Milton-Edwards, Hinchcliffe (2009, s. 35).

⁷⁷ Robins (2008, s. 102-103).

a zároveň Husajnův bratranec. Během Fajsalovy nepřítomnosti měl jeho pravomoce převzít Husajn. I přesto si vladaři ponechali samostatnou právní subjektivitu ve svém vlastním království. Podle této federativní ústavy došlo i ke spojení Jordánské armády se svým iráckým protějškem. Tato sjednocená armáda nesla název Arabská armáda.⁷⁸ Bohužel však trvání této nově vzniklé unie bylo dramaticky ukončeno krvavým převratem 14. června 1958, při kterém byl irácký král zavražděn. Přebvat měl za následek svržení irácké hášemitské monarchie. Husajn považoval vraždu svého bratrance za jednu z nejtěžších ran, které kdy musel čelit.⁷⁹

Situace v Jordánsku byla více než křivá. Husajn se po převratu obával o svůj vlastní život. Dne 16. července 1958 na setkání se zástupci Velké Británie a Spojených států amerických oznámil, že má tajné informace o tom, že v Jordánsku má dojít k převratu hned následující den. Na základě této informace požadoval vojenskou pomoc jak od Londýna, tak od Washingtonu. Londýn poskytl vojenské jednotky a Washington finance a vojenský materiál.⁸⁰ Jak plynuly týdny, nedošlo k žádnému incidentu. Situace se tedy rychle uklidnila a už 2. října 1958 mohly britské jednotky opustit zemi.⁸¹

5.2 Jordánská politika v letech 1959 až 1961

Domácí politika Jordánska na přelomu 50. a 60. let byla mírně řečeno omezená. Husajn byl stále více přesvědčen o tom, že železné sevření veškerého dění v Jordánsku mu zajistí záchranu království. Byl stále více závislý na armádě. Avšak i zdání existence ústavní politiky v zemi velice chybělo a to jen podporovalo nově vznikající opozici. Na samém konci 50. let arabský radikalismus, v této době charakteristický jev pro celý region, pomalu ale jistě prostupoval i do řad jordánských

⁷⁸ Massad (2001, s. 199).

⁷⁹ Joyce (2008, s. 21).

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Dann (1989, s. 101).

aktivistů.⁸² I přes to Husajn dne 19. listopadu 1958 oznámil ukončení stanného práva už k 1. prosinci téhož roku.⁸³

Na počátku roku 1959 podnikl Husajn společně s premiérem Samírem al-Rifá'í, který byl požádán o vytvoření vlády v květnu předchozího roku, sedm týdnů dlouhou cestu za účelem osobních setkání se svými spojenci. Nejdůležitější byla samozřejmě cesta do Spojených států amerických. Tato cesta byla spojena s posledním zaznamenaným pokusem o vojenský převrat v zemi. Husajn byl o nebezpečí výborně informován, a proto byli strůjci komplotu uvězněni ještě před samotným pokusem.

V květnu Samír al-Rifá'í odstoupil z postu premiéra a s ním i celá vláda. Husajn jmenoval jeho nástupcem Hazá' al-Madžálího. Tato výměna se vyplatila v srpnu roku 1959, kdy Jordánsko a Spojená arabská republika souhlasily s obnovením diplomatických vztahů. Žádný průlom na poli diplomacie se však nekonal a útoky jak jordánských, tak egyptských médií pokračovaly v závislosti na provokacích z obou stran. Křehká rovnováha nevydržela.⁸⁴

Situace na konci roku 1959 přinesla počátek dvou procesů, které v retrospektivě vytvořily milníky na cestě k Šestidenní válce. Na jedné straně to byla politika státu Izrael, který vyhlásil Národní projekt dopravy vod, tedy projekt, který měl do Izraele sužovaného nedostatkem vodních zdrojů odklonit vodu z řeky Jordán. Na druhé straně to byla myšlenka vzniku jednotné Palestiny⁸⁵. Bylo zřejmé, že dříve či později musí Palestinci vytvořit smysluplnou organizaci, třebaže bylo těžké odhadnout, zda to budou Palestinci žijící v Izraeli nebo v Jordánsku, kteří dostanou povolení se politicky angažovat.⁸⁶

⁸² Milton-Edwards, Hinchcliffe (2009, s. 38).

⁸³ Dann (1989, 103).

⁸⁴ Tamtéž (106 – 107).

⁸⁵ Arabové z oblasti bývalého mandátního území Palestiny byli od doby rozpuštění vlády všech Palestinců v roce 1953 bez mezinárodně uznávané národní reprezentace. Dann (1989, s. 108).

⁸⁶ Dann (1989, s. 109).

Vztahy mezi Jordánskem a Spojenou arabskou republikou opět dosáhly bodu mrazu na počátku roku 1960. Následná kampaň, vedená Egyptem, byla charakteristická svými vražednými útoky na stoupence jordánské politiky. Hned po Husajnovi byl objektem nenávisti premiér Hazá^c al-Madžálí, což pro premiéra, který byl loajální vůči svému králi a plnil jeho politické pokyny, nebylo překvapením. V březnu a znovu v červenci téhož roku byla odhalena tajná spiknutí za účelem zavraždění Husajnových nejbližších.⁸⁷ Bohužel třetí pokus, uskutečněný 28. srpna 1960, byl úspěšný. Při atentátu byl zabit Hazá^c al-Madžálí a dalších 10 lidí. Navzdory otřesu z těchto náhlých úmrtí Husajn během několika hodin jmenoval novým premiérem Bahžata al-Talhúní⁸⁸ a vytvořil novou vládu.⁸⁹

Vztah mezi Husajnem a egyptským prezidentem Džamálem Násirem v první polovině roku 1961 určovala jejich vzájemná korespondence. Husajn prosazoval překonání rozdílů v politických postojích ve jménu tolerance a solidarity a vyzdvihnutí obecných zájmů celého arabského národa. Zároveň bagatelizoval rozdíly mezi arabskými státy a poukázal na situace, ve kterých Spojená arabská republika bojovala s imperialismem. Reakcí Násira bylo tvrzení, že více než solidarita a tolerance je zapotřebí celoarabská jednota. V dalším dopise Husajn řešil spornou otázku konceptu imperialismu a zdůraznil, že pouze komunismus je to, co ohrožuje arabský lid a že on nikdy nepoleví v boji proti němu. Násir debatu uzavřel s tím, že vyjde vstříc Husajnovým názorům, ale pouze v obecných bodech. Kromě zlepšení vztahů s Násirem se Husajn pokoušel o vybudování nového vztahu s Irákem pro případ, že se vztahy s Egyptem opět pokazí. Tyto představy se staly realitou ještě dříve, než Husajn očekával.⁹⁰

⁸⁷ Dann (1989, s. 113).

⁸⁸ Bahžat al-Talhúní byl premiérem Jordánského království celkem čtyřikrát, a to v období od 29. 8. 1960 do 28. 1. 1962, od 6. 7. 1964 do 14. 2. 1965, od 7. 10. 1967 do 24. 3. 1969 a od 13. 8. 1969 do 27. 6. 1970.

⁸⁹ Joyce (2008, s. 25).

⁹⁰ Dann (1989, s. 114-117).

28. září 1961 došlo k rozbití unie mezi Sýrií a Egyptem na základě spiknutí uvnitř syrské armády. Spojená arabská republika⁹¹ přerušila veškeré diplomatické vztahy jak s Jordánskem, tak s Tureckem, tedy se dvěma státy, které uznaly existenci nově vzniklé syrské vlády ještě před tím, než se Násir dne 29. září oficiálně vzdal veškerých snah o udržení existence unie mezi svou zemí a Sýrií.⁹²

19. října 1961 proběhly v Jordánsku nové parlamentní volby. Pokrokem bylo, že už nedocházelo k zastrašování u volebních stánků nebo k padělání volebních lístků. Novým trendem se stalo, že v případě kandidování nevhodného uchazeče ho lokální autority buď stáhly z volební listiny, nebo po něm požadovaly pro ně prý nezbytné doklady o beztrestné minulosti. I přes to byla vytvořena nová, bezpečná, poslušná a věrná vláda, která zasedala po dobu tří měsíců až do doby, kdy v lednu roku 1962 Bahžat al-Talhúni rezignoval.⁹³

⁹¹ Egypt si ponechal název Spojená arabská republika až do roku 1971.

⁹² Dann (1989, s. 118 – 119).

⁹³ Tamtéž (s. 120).

6 VZNIK A VÝVOJ MODERNÍHO JORDÁNSKA

Chronická nestabilita sužující Jordánsko v druhé polovině 50. let byla u konce a vládní doménou raných 60. let bylo pevné uchopení bezpečnosti státu s donucovacími prostředky loajálního jádra armády. Realitou byla očista politických stran, kdy ty legální byly snadno manipulovatelné aktivní politickou elitou z okruhu králových nejbližších. Po kolapsu Spojené arabské republiky v roce 1961 se setkáváme i s poklesem počtu zastánců arabského nacionalismu. Z důvodu chaosu a nesoudržnosti jordánského politického života byl lid znepokojen nad strategií a politickou vizí, kterou se bude království v budoucnu ubírat. Proto se na počátku 60. let objevuje požadavek na vznik nové politické elity, tvořené politiky z řad technokratů, narozených v Jordánsku ve významných rodinách. Nová politická generace musela být ochotna angažovat se ve vzniku nového politického kurzu s větším oblastním povědomím a moderním rozhledem.⁹⁴

Za milník ve vývoji novodobého Jordánska můžeme označit 28. leden 1962, kdy král Husajn zvolil premiérem Wasfí al-Tala⁹⁵ a požádal ho o vytvoření nové vlády. Husajново rozhodnutí ve volbě nového premiéra bylo velice promyšlené. Oba zdůrazňovali potřebu administrativních reforem. A co více, složení nového kabinetu bylo nebývalé, obsahoval jen jednoho člena bývalého parlamentu, ale žádné původní ministry. Kabinet byl tvořen lidmi univerzitního vzdělání plných odborných zkušeností, schopných vytvořit efektivní administrativu státu.⁹⁶

6.1 Administrativní reformy a hospodářská prosperita

Nový kabinet přišel s velkým množstvím inovací. Wasfí al-Tal vzal Husajново pověření k vykonání reforem velice vážně. Například několik ze sedmi set úředníků včetně soudců bylo posláno do výslužby nebo

⁹⁴ Robins (2004, s. 105-106).

⁹⁵ Wasfí al-Tal byl premiérem Jordánského království celkem třikrát, a to od 28. 1. 1962 do 27. 3. 1963, od 14. 2. 1965 do 4. 3. 1967 a od 28. 10. 1970 do 28. 11. 1971.

⁹⁶ Dann (1989, s. 121).

propuštěno. Ke zvýšení standardu ve státní službě byla pro budoucí uchazeče nastavena minimální úroveň dosaženého vzdělání. Všichni jordánští velvyslanci museli mít ukončené univerzitní vzdělání proto, aby se vyrovnali těm z více vyspělých zemí v regionu. Úřední hodiny státních zaměstnanců byly navýšeny z 36 na 42 týdně a tím byl úměrně navýšen i jejich plat. Mimo jiné i množství vládních zasedání bylo navýšeno na tři zasedání týdně.⁹⁷

Nový premiér udělal z ekonomie důležitý aspekt v rozvoji státu. Cesta ekonomického rozvoje dostala specifický význam cesty dodávající blahobyt a prosperitu. Hlavní složkou vládní ekonomické strategie bylo přijetí pětiletého programu pro ekonomický rozvoj, který měl probíhat v letech 1962 až 1967. Bylo to poprvé, kdy se království pokusilo o vyvážený a jednotný přístup k ekonomickému vývoji se všemi důležitými aspekty hospodářství. Tato strategie měla tři hlavní cíle. Prvním bylo zvýšení životního standardu, druhým bylo snížení nezaměstnanosti a třetím bylo zlepšení rovnováhy obchodu, zakládající se na faktu, že jedna třetina všeho zboží v Jordánsku pocházela z dovozu.⁹⁸

Reformy se dočkala i armáda. Al-Tal zřídil armádní úřad, který omezoval pravomoci armádního velitele, a následně bylo do důchodu posláno mnoho armádních důstojníků. Dokonce se mu podařilo zapojit armádu do civilních povinností, jako např. zalesňování nebo opravy cest.⁹⁹

Období reforem, které přinesl rozpad unie mezi Egyptem a Sýrií a uklidnění situace na poli zahraniční politiky, bylo ukončeno v září 1962, kdy propukla občanská válka v Jemenu. Jemen se stal mikrokosmem širšího ideologického boje mezi konzervativci a radikály. Nebylo pochyb, že Jordánsko zastane proti-násirovský a pro-monarchistický postoj. Tato sebedůvěra v prosazování svých ideálů v Jemenu byla založena

⁹⁷ Robins (2008, s. 109).

⁹⁸ Tamtéž (s. 109-112).

⁹⁹ Tamtéž (s. 113).

na předpokladech trvající stability v oblasti domácí politiky.¹⁰⁰ Touto stabilitou však bylo otřeseno při dalších parlamentních volbách, které se uskutečnily 25. listopadu 1962, kdy nově vytvořený jordánský parlament měl už v lednu 1963 hlasovat o důvěře vládě. Avšak hlasování 18ti jeho členů proti vládě al-Tala ho natolik šokovalo, že byl připraven rezignovat.¹⁰¹ Situaci nepřispěly ani vládní převrasy v Iráku a Sýrii v únoru a březnu roku 1963. Náhle bylo Jordánsko opět obklopeno a konfrontováno s vyhlídkou na jednotu svých tří nejvíce nesmiřitelných nepřátel v nejbližším okolí.¹⁰²

Nebylo by překvapivé, že dramatické změny v regionu měly dopad na vnitřní politiku všech států v oblasti. Husajn se pokusil zmírnit rostoucí tlak nahrazením al-Tala. V březnu roku 1963 zvolil novým premiérem Samíra al-Rifá'í. Ten však při snaze o získání podpory parlamentu narazil na jeho odpor. Členové parlamentu si uvědomovali, že v dobách, kdy byl al-Rifá'í premiérem, muselo Jordánsko čelit problémům s rostoucí korupcí, protěžováním premiérových stoupenců a autoritativnímu režimu. Poprvé v dějinách Jordánska se parlament ukázal jako dostatečně silný a sjednocený k tomu, aby mohl jednohlasně odmítnout nově vznikající vládu. Husajn se nenechal zastrašit opozicí a v dubnu zvolil prozatímním premiérem Šarífa Husajna¹⁰³, svého vládného strýce. Husajn si byl natolik jistý svým silným postavením, že odmítl americkou nabídku vojenské podpory.¹⁰⁴

Napětí mezi Jordánskem a okolními arabskými státy přetrvávalo až do konce roku 1963, kdy egyptský prezident Násir svolal zasedání arabských vůdců. Násir měl nový program, který měl spojit všechny arabské státy bez ohledu na ideologické či politické rozdíly.¹⁰⁵ První summit arabských států se konal ve dnech 13. až 17. ledna 1964. Tento

¹⁰⁰ Robins (2008, s. 114-115).

¹⁰¹ Dann (1989, s. 123).

¹⁰² Robins (2008, s. 115).

¹⁰³ Celým jménem Šaríf Husajn bin Násir byl premiérem Jordánského království celkem dvakrát, a to v období od 21. 4. 1963 do 6. 7. 1964 a od 4. 3. 1967 do 23. 4. 1967.

¹⁰⁴ Robins (2008, s. 115-116).

¹⁰⁵ Joyce (2008, s. 27).

koncept summitů a vytvoření politiky na nejvyšší úrovni, existující dodnes, byl významnou událostí v současné historii regionu.¹⁰⁶

Vztahy mezi Husajnem a Násirem se pozvolna utužovaly. Avšak vnitropolitické následky jejich sblížení si Husajn uvědomil až později. Husajn přijal egyptské vedení v jednání o problémech mezi-arabských vztahů stejně jako vytvoření Spojeného arabského velení¹⁰⁷ pod egyptským vedením. Důležitější však bylo Husajново udělení souhlasu s vytvořením Organizace pro osvobození Palestiny a Palestinské osvobozené armády.¹⁰⁸

6.2 Vymezení vztahů Jordánska s Palestinci

Jordánské království bylo suverénním státem dvacátého století, hájící své atributy se dvěma třetinami svých občanů tvořených Palestinci. Palestinci byli arabsky mluvící domorodci zaniklého mandátního území Velké Británie, kteří byli usídlení především na západním břehu řeky Jordán. Boj o existenci Palestiny neměl smysl, jestliže neexistovala politicky motivovaná společnost Palestinců, která by požadovala nárok na určování svého osudu, i přes to, že jádro jejich vlasti bylo součástí Jordánska.¹⁰⁹

Jordánská vláda původně oponovala každému politickému tělesu vytvořeného Palestinci, které prohlašovalo, že bude Palestince reprezentovat na mezinárodní úrovni. Husajn se nicméně rozhodl, že bude podporovat arabské rozhodnutí o založení Organizace pro osvobození Palestiny (neboli PLO¹¹⁰) v roce 1964. Toto nečekané rozhodnutí přišlo poté, co PLO požadovala stát se primárním zástupcem palestinského národa a deklarovala, že nebude požadovat suverenitu

¹⁰⁶ Dann (1989, s. 137).

¹⁰⁷ Spojené arabské velení bylo ustanoveno v roce 1964 a nabídlo Jordánsku bezpečí vycházející z příslušnosti k větší obranné jednotce a vyhlídku na rozvoj vlastní vojenské způsobilosti více viz Mutawi (1987, s. 70).

¹⁰⁸ Joyce (2008, s. 27).

¹⁰⁹ Dann (1989, s. 139-140).

¹¹⁰ PLO je oficiální zkratkou pro Palestine Liberation Organization, neboli Organizace pro osvobození Palestiny. Massad (2001, s. 236).

Západního břehu, který byl roku 1950 zabrán Jordánskem. Národní charta Palestinců zdůraznila, že nepožaduje osamostatnění Západního břehu nebo Pásma Gazy. Zároveň hlava Organizace pro osvobození Palestiny, Ahmad Šukajiri, přislíbil spolupráci s jordánskou vládou, kdy charakteristickým znakem této spolupráce bude skutečnost, že většina Palestinců žije právě na území Jordánského království.¹¹¹

Husajn na všechna prohlášení PLO, reagoval kladně. Prohlásil, že jedním z hlavních bodů vládní politiky vůči Palestincům bude podpora nově vzniklé organizace a její blízká spolupráce jak s Jordánskem, tak s celým arabským světem. Tento postoj byl založený na víře, že PLO je cestou jak zorganizovat palestinské úsilí o uzdravení Palestinského národa, a proto musí být podporováno. Dále zdůrazňoval svou víru, že nově vzniklá palestinská organizace nenaruší fungování Jordánského království, ale naopak posílí jeho jednotu.¹¹²

Na druhém arabském summitu, konajícím se v Alexandrii v září roku 1964, byl PLO dovozen výcvik armádních jednotek v Jordánsku a ustanovení vlastních daní, platící dokonce i pro Palestince pracující pro jordánský stát. Jordánské napojení na Egypt se projevilo i na poli mezinárodní politiky, kdy Jordánsko navázalo diplomatické styky se zeměmi východního bloku. I aspekty domácí politiky odrážely Husajnovu nově nalezené přátelství s Egyptem. Husajn se těšil krátkodobé popularitě nedbající budoucích důsledků.¹¹³

S obavami o udržení stability uvnitř těsně spletených jordánských politických kruhů se Husajn rozhodl o zpomalení kroků vycházejících z pro-násirovské politiky. Osm měsíců trvající vláda Bahžata al-Talhúního byla v únoru 1965 vystřídána vládou Wasí al-Tala. Navzdory návratu al-Tala, jako symbolu inteligence, do čela jordánské politiky, se ukázalo velice obtížné vyprostit Jordánsko z nově utužených vazeb s Egyptem,

¹¹¹ Massad (2001, s. 236-237).

¹¹² Tamtéž (s. 237).

¹¹³ Robins (2008, s. 119).

zvláště pak po vzniku Palestinského národního hnutí. Vedle toho al-Fatah¹¹⁴, kterému bylo souzeno podporovat nezávislost PLO, už v lednu 1965 podnikl svou první, i když neúspěšnou akci proti Izraeli. S nástupem Al-Tala na post premiéra začaly vztahy s Palestinci rychle chladnout. Důvodem byl jeho odmítavý postoj k otevření úřadu PLO v Ammánu a uložení pěti procentní daně státních zaměstnanců palestinského původu. Nebylo překvapením, že Egypt začal Jordánsko vážně obviňovat z podkopávání postavení PLO.¹¹⁵

Počátek otevřené nesnášenlivosti mezi Jordánskem a PLO má své kořeny v třetím arabském summitu konajícím se ve dnech 13. - 17. září 1965 v Casablance. Ahmad Šukajiri na konferenci představil zprávu zdůrazňující pokrok učiněný ve výcvikových jednotkách Palestinské osvobozené armády, vyjímaje výcvik na území Jordánska. Mimo jiné požadoval povinný odvod do armády z řad všech palestinských uprchlíků a volnost pohybu armádních jednotek. Žádný rozumně smýšlející člověk nemohl očekávat, že suverénní stát může takové požadavky přijmout, ale Šukajiri nedosáhl své důležitosti tím, že byl rozumný.¹¹⁶

Dne 4. října 1965 Husajn ve svém projevu v královském paláci uvedl, že: „ Neměli bychom dělat rozdíly mezi východním a západním Jordáncem a nikdo není schopný zpřetrhat tuto jednotu a oddělit bratra od svého bratra a oddělit vojáka od své jednotky... a mnoho z toho, co jsme v poslední době slyšeli a stále posloucháme... je myšleno, jen aby došlo k rozbití jedné struktury a rozebrání jedné entity.“¹¹⁷

Ať tak či tak ani jedna ze stran nebyla připravena na definitivní přerušování spolupráce, nebo spíše politické nevýhody z takového přerušování stále ještě převažovaly nad možnými výhodami. A tak s požehnáním Násira došlo dne 1. března 1966 v Káhiře k podepsání

¹¹⁴ Hnutí al-Fatah obhajovalo palestinskou nacionální ideologii a bylo založeno roku 1959 členy palestinské diaspory. Více o hnutí naleznete v Tachau (1994).

¹¹⁵ Robins (2008, s. 119-120).

¹¹⁶ Dann (1989, s. 147).

¹¹⁷ Massad (2001, s. 237).

dohody mezi Jordánskem a PLO. Dohoda údajně měla spravedlivě smířit dvě hlavní neshody. Letní výcvikové tábory pro armádní výcvik a mravní vedení budou řízeny armádními instruktory, které schválí PLO. Daň ve prospěch PLO byla stanovena v rozsahu od 0,5 do 2 procent z příjmů všech jednotlivců a společností v Jordánsku a byla vybírána státním orgánem.¹¹⁸

Tento pokus o usmíření zneprátelených stran se zhroutil po jordánském nákupu amerických letadel a Šukajiriho kritice jordánské vlády. Už v dubnu roku 1966 jordánská vláda v čele s premiérem Wasfí al-Talem přikázala zatčení asi 200 jordánskou politiku rozvracujících žvlů, včetně mnoha zaměstnanců úřadu PLO v °Ammánu, a její následné zavření o dva měsíce později. Premiér své protipalestinské jednání vysvětlil takto: „Snažili se rozdělit obyvatelstvo Východního a Západního břehu Jordánska. Přijali do svých řad lidi, kteří patřili do stran, které jsme shledali i jako ilegální. Jejich cílem bylo nahradit jordánskou monarchii jinou politickou autoritou.“¹¹⁹

Tyto vývojové trendy dne 14. června 1966 oficiálně zničily všechny naděje na spolupráci mezi Šukajirim a Husajnem. Husajn označil PLO jako organizaci, pro jejíž vytvoření udělalo Jordánsko vše, co bylo v jeho silách. Zdůraznil však, že vedení PLO se odchýlilo od své charty a Jordánsko by se tak mohlo stát cílem pro rozvracející kampaně podněcované samotným vedením PLO. Následně požádal parlament, aby jednomyslně odsouhlasil ukončení podpory celé PLO.¹²⁰

V průběhu léta roku 1966 došlo k zhoršení vztahů mezi Egyptem a Jordánskem. Od července roku 1966 to byli Arabové, kteří představovali pro Husajna největší hrozbu. V tomto období dosáhla propaganda vedená proti Jordánsku nových hodnot. Syrská a palestinská podpora partyzánské války, vedené podél jordánsko-izraelské hranice, narušila delikátní rovnováhu jordánsko-izraelských vztahů. Vedle toho egyptská

¹¹⁸ Dann (1989, s. 148).

¹¹⁹ Mutawi (1987, s. 66 - 67).

¹²⁰ Tamtéž (s. 67).

média začala kritizovat jordánský režim a Jordánsko se stále více dostávalo do izolace. Tato izolace zesílila v průběhu listopadu 1966, kdy Egypt a Sýrie upevnily svůj vztah podepsáním dvoustranného obranného paktu. Tento pakt znamenal definitivní konec Spojeného arabského velení a tím se Jordánsko dostalo do zranitelné pozice nejen vůči Izraeli, ale i vůči arabským radikálům a PLO. Pokud si egyptský prezident chtěl udržet výsadní postavení mezi arabskými státy, musel prokázat, že bude bojovat o vyřešení palestinské otázky i za předpokladu vzniku otevřeného konfliktu s Izraelem. S obavou o to, aby nebyla egyptská pozice v arabském světě nahrazena tou syrskou, byl egyptský prezident stále více tlačěn do útočného postoje vůči Izraeli. Husajn na tento obranný pakt pohlížel se zděšením. Byl si vědom, že oba národy jsou zapletené v nebezpečné hře, která může vyústit ve válku.¹²¹

¹²¹ Mutawi (1987, s. 72-73).

7 PŘÍČINY, PRŮBĚH A NÁSLEDKY ŠESTIDENNÍ VÁLKY V ROCE 1967 V JORDÁNSKU

Dne 13. listopadu 1966 napadl Izrael palestinskou vesnici Samú^ć, ležící na Západním břehu. Útok, zahrnující pěší jednotky podporované letectvem, byl zničující. Bylo zabito mezi 15 až 21 jordánských vojáků a o hodně více civilistů.¹²² Největším efektem této izraelské akce byl jeho dopad na Husajna. Husajn chápal izraelskou akci jako důkaz izraelské touhy zničit hášimovskou jednotu nebo přinejmenším, důkaz izraelské snahy o podrobení si Západního břehu.¹²³

Tento izraelský útok poskytl jordánským nepřátelům munici, kterou mohli kritizovat jordánskou vládu. Jordánsko bylo obviněno ze zanedbání ochrany svého obyvatelstva. Ještě intenzivnější kritice se vládě dostalo, když odmítla uspořádat odvetnou akci. Vlna protestů a demonstrací zasáhla jordánská města, přičemž intenzivnější byly na Západním břehu. Palestinci byli naplněni pocitem zrady, nejistoty a hněvu. Palestinci prohlašovali, že Husajn je izraelským agentem. Z uzavření tajné smlouvy s Izraelem obvinil Jordánsko také Egypt. Král Husajn na demonstrace reagoval okamžitě. Odsouhlasil výdej zbraní těm vesnicím, které se nacházejí na hranici s Izraelem, schválil povolání všech Jordánců ve věku od 18 do 40 let do vojenské služby a odsouhlasil armádní výcvikové plány. Avšak ani tato Husajnova opatření nepřinesla ukončení nepokojů.¹²⁴

Al-Tal dne 22. prosince 1966 odstoupil z postu premiéra a ještě v ten samý den utvořil novou vládu. Hned následujícího dne požádal Husajna o rozpuštění parlamentu, ten jeho žádosti vyhověl. To vládě poskytlo volnou ruku v otázce řešení nebezpečné situace. Veškerý pohyb disidentů v Jordánsku byl přísně sledován a hlavním úkolem jordánské armády bylo zmaření jakékoliv snahy o útok na Izrael z území

¹²² Robins (2008, s. 121). Avšak Dann (1989, s. 154) uvádí celkový počet mrtvých na 21, z čehož většina byli vojáci.

¹²³ Dann (1989, 155).

¹²⁴ Mutawi (1987, s. 80-81).

Jordánského království.¹²⁵ Avšak al-Tal zůstal objektem kritiky a hněvu z toho důvodu, že nedokázal předejít izraelskému útoku na vesnici Samú^c a zároveň odmítal každý pokus o pomstu. I z těchto důvodů al-Tal rezignoval na post premiéra dne 4. března 1967. Novým premiérem se 23. dubna 1967 stal Sa^cd Džuma^{c126}, který byl po léta královým blízkým poradcem.¹²⁷

Jak se situace na Blízkém východě stále více vyostřovala v průběhu měsíce dubna a května, tak si Husajn stále více uvědomoval, že už nečelí problému lokálních útoků ze strany Izraele, ale hrozbě invaze v největším rozsahu. Věděl, že v případě útoku na Západní břeh musí najít dostatečnou podporu pro jeho obranu. Jordánská armáda potřebovala dodatečné pozemní síly stejně jako přiměřenou leteckou ochranu pro své vojenské jednotky. I toto poznání vedlo k budoucímu utvoření obranného paktu s Egyptem.¹²⁸

Na širší arabské scéně udržovalo Jordánsko svůj konzervativní postoj až do čtvrtého týdne měsíce května 1967.¹²⁹ Jordánsko vedla k připojení k arabskému válečnému programu buď mylná víra, že by mohli Arabové zvítězit nebo to byl důsledek toho, že neměl na vybranou. Nicméně si Husajn dobře uvědomoval, že nemůže stát stranou v době, kdy arabská spolupráce a solidarita dosáhla svého vrcholu. Zároveň byl přesvědčen, že pokud existuje nějaká možnost jak Izrael porazit, stane se tak pouze, když budou spolupracovat všechny arabské státy. Proto dne 30. května 1967 Husajn v Káhiře podepsal obranný pakt a tím stvrdil podporu jakýchkoliv akcí vedených Egyptem proti Izraeli.¹³⁰

Hlavním důvodem, který pomohl k Husajnovu rozhodnutí připojit se k paktu, byla otázka udržení monarchie. Občanské nepokoje v Jordánsku,

¹²⁵ Tamtéž (1987, s. 81).

¹²⁶ Sa^cd Džuma^c byl premiérem Jordánského království pouze jednou, a to v období od 23. 4. 1967 do 7. 10. 1967.

¹²⁷ Mutawi (1987, s. 91).

¹²⁸ Tamtéž (s. 118).

¹²⁹ Dann (1989, s. 155).

¹³⁰ Parker (1996, s. 169).

keré by byly neudržitelné v případě, že by se Jordánsko nezúčastnilo války, by znamenalo poskytnutí omluvy Izraeli pro zabrání Západního břehu. Zároveň si Husajn uvědomoval, že pokud by se přece jen do války nezapojil a arabské země by válku prohrály, jeho pád by byl nevyhnutelný a Arabové by ho označili za imperialistický nástroj a zrádce. Na druhou stranu si byl jist, že pokud se války nezúčastní a Arabové přeci jen porazí Izrael, bude stejně obviněn z neposkytnutí pomoci a dojde k destabilizaci jeho vlády. Král Husajn tedy neměl jinou alternativu než účast ve válce.¹³¹

7.1 Jordánsko v Šestidenní válce

Dne 4. června 1967 Husajn uspořádal tiskovou konferenci, kde zpravodajům oznámil, že válka započne jen za několik málo dnů. Neopomenul vyjádřit své zklamání nad britskou a americkou podporou státu Izraele a varoval, že pokud budou západní mocnosti pokračovat v této politice mohou navždy ztratit přátelství celého arabského světa. Ještě téhož dne obnovil jordánské diplomatické vztahy se Sýrií. Jordánsko jasně přislíbilo aktivní účast na arabské straně v případě vypuknutí válečného stavu.¹³²

Válka v červnu 1967 se stala stejně tak válkou Husajnovou, jako Násirovou. To bylo zřejmé už ze zpráv přijatých 5. června 1967 o izraelském útoku na Egypt, který válku začal. Izrael se ještě snažil odvrátit válku s Jordánskem prohlášením, že jeho útok na Egypt neznamena vyhlášení válečného stavu i s Jordánskem. Husajn měl však v živé paměti izraelský útok na vesnici Samú^c a tak tuto podanou ruku ke smíru odmítl. Dle dohody z května téhož roku byl v čele operačního velení egyptský generál, avšak Husajn byl vrchním velitelem jordánských ozbrojených sil. Husajn strávil mnoho času v hlavním velitelském stanu. Byl dokonce přítomen ráno 5. června, kdy egyptské velení tvrdilo, že zničilo 75 procent izraelského letectva v průběhu prvních pár hodin

¹³¹ Tamtéž (1996, s. 168).

¹³² Mutawi (1987, s. 111 - 112).

konfliktu. Ve skutečnosti to však bylo egyptské letectvo, které bylo zničeno jednou devastující akcí ze strany Izraele, která zpečetila výsledek celé války. Mnoho jordánských velitelů prokouklo tyto lži a radilo Husajnovi, aby s akcemi počkal až do přijetí nezávislého potvrzení egyptského úspěchu. Král těmto radám nenaslouchal a dal egyptskému generálovi povolení k zapojení jordánské armády do boje. Tím ovšem opustil tradiční jordánskou obrannou politiku, která byla založena na faktu omezeného počtu ozbrojených sil. S velmi malým jordánským vojenským zázemím a egyptským velením vytvořeného zmatku z protichůdných příkazů, byla jejich porážka o to snadnější a rychlejší.¹³³

Už 6. června jordánská naděje na udržení oblasti Západního břehu definitivně zanikla s pokračující izraelskou ofenzívou. Egyptské velení přikázalo úplné stažení z oblasti Západního břehu, protože se obávalo selhání, které by mělo za následek zničení zbytků jordánské armády. Se soumrakem 7. června byla již většina jordánské armády stažena a v poledne dne 8. června Izrael dokončil celkovou okupaci historické Palestiny.¹³⁴

7.2 Následky Šestidenní války v Jordánsku

Jordánsko vstoupilo do války ve víře, že dva z jeho nejvíce naléhavých vojenských požadavků budou splněny ze strany svých arabských spojenců. Byla to letecká ochrana a vojenské posily. Skutečnost, že žádný z těchto požadavků nebyl naplněn, se ukázala mít katastrofální následky.¹³⁵

Jordánská třídní konfrontace s Izraelem měla za následek zničení jordánské letecké armády a 80 procent obrněných jednotek. Dle sdělení Husajna se ze 186 tanků vrátilo pouze 6. Na konci války byly jen čtyři z jedenácti armádních brigád schopny bojové činnosti a 50 tisícová

¹³³ Robins (2008 s. 124).

¹³⁴ Mutawi (1987, s. 140).

¹³⁵ Tamtéž (s. 142).

armáda byla zredukována na pouhých 30 tisíc mužů. Sedm set jordánských vojáků bylo zabito a přes 6 tisíc zraněno či pohřešováno.¹³⁶

Izraelské zabrání Západního břehu mělo za následek příliv 300 tisíc palestinských utečenců. Tedy počet uprchlíků v jordánské péči vzrostl na 850 tisíc. Hlavním úkolem vlády bylo usadit uprchlíky tak rychle, jak jen to bylo možné. V říjnu roku 1967 odstoupil Sa'ad Džuma^c z postu premiéra a novým premiérem byl dne 7. října opětovně zvolen Bahžat al-Talhúní. Nový premiér přesídlil do zimy roku 1967 všechny uprchlíky do dočasných utečeneckých táborů.¹³⁷

Přijetí Rezoluce 242, která vešla v platnost 22. listopadu 1967, tvořilo od doby svého vzniku základ pro arabsko – izraelský mír. Ustanovilo principy z nepřipustnosti zisku území násilím, zároveň zdůraznilo právo existence všech států s vnitřním zabezpečením a rozpoznatelnou hranicí a vyzvalo Izrael ke stažení z nedávného konfliktu obsazených území. Jak Jordánsko, tak i Egypt podporoval přijetí rozhodnutí, které uchovávalo základ míru ve výměně okupovaných území.¹³⁸

Navzdory pozitivnímu vývoji na oblastní a mezinárodní úrovni, to byl vztah mezi Jordánskem a PLO, který bude brzy ovládat politiku celého království. Izraelská okupace zbytku historické Palestiny byla jádrem radikalizace Palestinců. Tito palestínští aktivisté se připojovali k různým organizacím, vznikajícím pod patronátem Palestinského národního hnutí. Tyto organizace byly bohužel stále více přitahovány Jordánskem, zemí s nejdelší hranicí s Izraelem a nově obsazenou oblastí historické Palestiny.¹³⁹

Král Husajn vyšel z červnové války polepšený, ale rozdrcený. Z konfliktu si vzal ponaučení a vytyčil tři hlavní milníky, na kterých postavil jordánskou politiku v průběhu dalších let své vlády. První byl, že Izrael byl

¹³⁶ Mutawi (1987, s. 164).

¹³⁷ Tamtéž (1987, s. 171).

¹³⁸ Robins (2008, s. 126).

¹³⁹ Tamtéž (s. 126-127).

vojensky příliš silný a tak to pravděpodobně zůstane. Avšak být na bojišti v rámci dohody o spolupráci všech arabských států poražen, bylo lepší než bojovat samostatně. Logika tohoto postoje spočívala v tom, že by Husajn měl usilovat o dialog mezi Jordánskem a Izraelem se zaměřením na stabilizaci jejich vztahů. To vedlo k druhému milníku, že pouze diplomacie může být úspěšná v znovuzískání Západního břehu a ve stabilizaci celého Blízkého východu. Třetím milníkem bylo, že relativně slabé Jordánsko bylo bezmocné k určování budoucích trendů v regionu. Proto spíše musí vyzkoušet všechny možnosti s důrazem na diplomacii vedoucí k zabránění vypuknutí války.¹⁴⁰

¹⁴⁰ Robins (2008, s. 125-126).

8 ZÁVĚR

Jordánské království bylo vytvořeno králem ʿAbd Aláhem z bývalého britského mandátního území. Po jeho nečekaném úmrtí, bez jmenování jasného následníka, čelilo Jordánsko období vnitropolitických soubojů o zisk moci. Po krátké vládě Talála, který trpěl závažnou psychickou chorobou, nastoupil na trůn teprve šestnáctiletý vnuk tvůrce Jordánského království Husajn. Avšak byl to právě ʿAbd Aláhův vnuk Husajn, který dovedl Jordánsko k politickému rozvoji, vytvořil mnoho z jeho hlavních státních institucí a zajistil, aby západní mocnosti na Jordánsko nahlížely jako na zemi s obrovským geopolitickým a geostrategickým významem, která bude hlavním podporovatelem budování mírových procesů na Blízkém východě.

Husajn se krátce po svém nástupu na trůn musel vypořádat jak s problémy uvnitř samotného Jordánska, tak i s okolními arabskými státy. S podporou uznávaných politicky aktivních elit a s podporou Velké Británie však tyto překážky překonal. Mladý panovník tak mohl začít s postupnou liberalizací společnosti, s uvolněním kontroly tisku a s ustanovením legislativního procesu, vedoucího k ústavním reformám. V prvních letech vlády se bravurně vypořádal s problémy na jordánsko – izraelských hranicích a dovedl zemi ke svobodným volbám za účasti nově vzniklých jak prorežimních, tak opozičních stran.

Už od konce 2. světové války udržovalo Jordánsko strategické vazby s Velkou Británií. Velká Británie ovlivňovala jak jordánskou politiku, tak králova rozhodnutí. Po propuknutí celostátních nepokojů, které byly zapříčiněny právě tímto zasahováním Velké Británie do jordánské politiky, byla většina vazeb založených na nadřazeném britském postoji zpřetrhána. Stoupajícím vlivem Sovětského svazu a nárůstem propagandy komunistické ideologie v oblasti Blízkého východu muselo Jordánsko hledat nového a významnějšího spojence. Tím se staly Spojené státy americké.

Po událostech odehrávajících se na konci roku 1957, kdy Husajn musel bojovat proti zrádcům z řad svých nejvyšších politiků připravujících svržení režimu, přišlo období autoritativní Husajnovy vlády a omezení jak politického, tak občanského života zrušením všech existujících politických stran a zavedením stanného práva. To Husajnovi pomohlo alespoň částečně se vypořádat s narůstajícím radikalismem prostupujícím jordánským obyvatelstvem.

Počátek 60. let je spjat se vznikem moderního Jordánska. Husajn jmenoval vládu složenou z technokratů a lidí s akademickým vzděláním, a to za účelem oživení politické i občanské společnosti. Jordánsko prošlo vlnou administrativních reforem a obdobím hospodářské prosperity založené na rozvoji ekonomiky. Avšak narůstající ambice palestinských přistěhovalců žijících v Jordánském království v boji za vznik suverénního, mezinárodně uznávaného státu a egyptská autoritativní politika v oblasti Blízkého východu tento velice slibný rozvoj pozastavila.

Arabský negativní postoj vůči státu Izrael vyústil v roce 1967 v Šestidenní válku. Husajn se pod nátlakem okolních arabských států připojil na stranu Egypta a Sýrie a tím se přímo zapojil do konfliktu, který trval pouze šest dní. Husajn vyšel z války proti Izraeli na straně poražených, s úplně zničenou armádou a pošramoceným sebevědomím. Tato porážka však pro Husajna znamenala nový počátek jordánské mezinárodní politiky založené na diplomacii, která měla vést ke stabilizaci celé oblasti Blízkého východu.

Husajn z mladíka neznalého jordánské politiky a společnosti vospěl ve váženého vládce, který byl uznáván celým arabským i západním světem.

V práci jsem se pokusila rovnoměrně představit všechny klíčové události a osobnosti, které ovlivňovali Husajnův politický vývoj od jeho nastoupení na královský trůn až do roku 1967.

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Literatura:

Beattie, K., J. *Egypt during the Nasser Years: Ideology, Politics, and civil Society*. Boulder: Westview Press, 1994.

Dann, U. *King Hussein and the Challenge of Arab Radicalism: Jordan, 1955 – 1967*. New York: Oxford University Press, 1989.

Harris, G. L. *Jordan: Its People Its Society, Its Culture*. New Haven, CT: HRAF Press, 1958.

Joyce M. *Anglo-American Support For Jordan. The Career of King Hussein*. New York: Palgrave Macmilian, 2008.

Karsh, E. (ed.) *Israel, the Hashemites and the Palestinians: The Fateful Triangle*. London: Frank Cass, 2003.

Marcowitz, H. *Creation of the Modern Middle East: Jordan*. New York: Infobase Publishing, 2009.

Marks, F. *Power and Peace: The Diplomacy of John Foster Dulles*. Westport: Praeger Publishers, 1995.

Massad, J. A. *Colonial Effects: The Making of National Identity in Jordan*. New York: Columbia University Press, 2001.

Milton-Edwards, B., Hinchcliffe P. *Jordan: A Hashemite Legacy*. Abingdon: Routledge, 2009.

Mishal, S. *West Bank/East Bank: The Palestinians in Jordan, 1949-1967*. New Haven, CT: Yale University Press, 1978.

Mutawi, S. A. *Jordan in the 1967 war*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987.

Parker, R. B. *The Six-Day War: A Retrospective*. Gainesville, FL: University Press of Florida, 1996.

Robins, P. *A History of Jordan*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

Royle, T. *Glubb Pasha*. New York: Little, Brown and Company, 1993.

Satloff, R., B. *From Abdullah to Hussein: Jordan in Transition*. New York: Oxford University Press, 1994.

Shamir, S. (ed.) *Egypt from Monarchy to Republic: A Reassessment of Revolution and Change*. Boulder: Westview Press, 1995.

Shwadran, B. *Jordan. A State of Tension*. New York: Council for Middle Eastern Affairs Press, 1959.

Tachau, F. (ed.) *The Political Parties of the Middle East and North Africa*. Westport, CT: Greenwood Press, 1994.

Takeyh, R. *The Origins of the Eisenhower Doctrine: The US, Britain and Nasser's Egypt, 1953-57*. Basingstoke: Macmillan, 2000.

Watt, D. C., Almonq, O. *Britain, Israel and the United States, 1955-1958: Beyond Suez*. London: Frank Cass, 2003.

Yesilbursa, B. K. *The Baghdad Pact: Anglo-American Defence Policies in the Middle East, 1950-1959*. London: Frank Cass, 2005.

Články:

Gubser, P. *Jordan and Hussein*. Middle East Policy, No. 2, (Issue 2), s. 110.

Internetové zdroje:

<http://www.questia.com>

10 RESUMÉ

This Bachelor thesis titled „ Jordan under King Hussein - from 1952 to 1967“deals with the description of the development of Jordan in the period shortly before the accession of the young ruler on the throne throughout the 50th years, this time was very unstable and was greatly influenced by British and American politics, right up until the exacerbation of relations with Israel in 1967.

During his reign, he had to face a large number of problems. He had to deal with Palestinian refugees, as well as the clashes between the Islamic fundamentalists and the secular Muslims. He also had to deal the huge financial gap between the rich and poor populations in Jordan. All of these factors led to destabilization of the country. We must also not forget the influence of the geographical location of Jordan, which is located in a very dangerous neighborhood.

The thesis is divided into eight chapters, which are break down into several points. The first chapter describes the content of the entire thesis. The next two chapters discuss the development of Jordan from the death of Hussein's grandfather °AbdAllah, to Hussein's accession to the throne up to the end of 1956. This period is marked by many attempts at the liberalization of the Jordanian society. It also talks about Free Officers revolution in Egypt and the Suez crisis. The following chapters contain the issues of the 50th at the beginning of the 60th and describe the emergence of modern Jordan, coupled with the administrative reforms and the economic prosperity and these chapters also talk about the relationships between the Jordanians and the Palestinians. The last chapter briefly outlines the causes, course and consequences of Six Day War in Jordan.

The thesis seeks to cover all the historical events and personalities that influenced Hussein's decisions in the field of domestic and foreign policy up to the end of the year, 1967.

11 PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Král Husajn v tradičním beduínském oděvu.¹⁴¹

¹⁴¹ Joyce (2008).

Příloha č. 2 – Mapa Jordánska.¹⁴²

¹⁴² Milton-Edwards, Hinchcliffe (2009, s. XVI).

Příloha č. 3 – Osmnáctiletý král Husajn (vlevo) a generál Glubb Paša (vpravo) během vojenského obřadu Arabské legie v dubnu roku 1953.¹⁴³

¹⁴³ Markowitz (2009, s. 48).

Příloha č. 4 – Král Husajn (vlevo) a plukovník 'Alí Abú Nuwár (vpravo), který nahradil Glubba Pašu v čele Arabské legie.¹⁴⁴

¹⁴⁴ Markowitz (2009, s. 52).

Příloha č. 5 – Izraelské tanky na cestě k Jordánsku během invaze Západního břehu během Šestidenní války dne 6. června 1967.¹⁴⁵

¹⁴⁵ Markowitz (2009, s. 58).

Příloha č.6 – Král Husajn a jeho manželka královna Núr s dětmi.¹⁴⁶

¹⁴⁶ Joyce (2008, s. 151).